

**100 ПИТАЊА И ОДГОВОРА
О ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ ЗА
ПОЉОПРИВРЕДНИКЕ**

Садржај

Предговор другом издању	9
ПОЉОПРИВРЕДА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ – Заједничка пољопривредна политика ЕУ (ЗПП)	11
1. Шта је Заједничка пољопривредна политика ЕУ (ЗПП) и који су њени циљеви?	11
2. Који су основни принципи ЗПП?	11
3. Који су основни елементи ЗПП ?	12
4. Шта се подразумева под директним субвенцијама пољопривредницима?	12
5. Шта обухвата политика руралног развоја Европске уније?	13
6. Која средства су предвиђена за подршку пољопривреди у оквиру ЗПП и како су она распоређена?	13
7. Које мере подршке се финансирају у оквиру ЗПП и како?	14
8. Како ће изгледати Заједничка пољопривредна политика ЕУ у периоду 2014-2020?	15
9. Које институције ЕУ су задужене за креирање и спровођење ЗПП?	16
ОДНОСИ СРБИЈЕ И ЕУ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ	17
Процес стабилизације и придруживања	17
10. Шта је Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП)?	17
11. Који су изузеци од слободне трговине у области пољопривредних и прехрамбених производа?	17
12. Да ли свако може да извози храну на тржиште Европске уније?	18
13. Да ли ССП предвиђа мере заштите домаћих произвођача од прекомерног увоза?	18
14. Какви су ефекти либерализације предвиђени ССП-ом на трговину између Србије и ЕУ?	19
Процес приступања Србије Европској унији	20
15. Како се воде преговори о приступању ЕУ?	20
16. У којој су фази преговори Србије са ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја?	21
17. Шта обухвата преговарачко поглавље 11 – пољопривреда и рурални развој?	21

18.	Шта обухвата преговарачко поглавље 12 – безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика?	22
19.	Шта обухвата преговарачко поглавље 13 – рибарство	23
20.	Шта домаћи пољопривредници добијају, а шта губе чланством Србије у ЕУ?	23
21.	Да ли у Србији постоје све државне институције које треба да спроводе ЗПП када она постане чланица ЕУ?	24
22.	Које институције ће се бавити применом ЗПП у Србији и са којим овлашћењима?	24
23.	Каква је улога Агенције за аграрна плаћања?	24
24.	Које су кључне институције у Србији којима се пољопривредни произвођач може обратити за помоћ и/или савет?	25
25.	Које услове мора да испуни пољопривредник да би могао да прима субвенције и помоћ из Националног програма за рурални развој?	25
26.	Због чега је важно да пољопривредници региструју своје имање и домаће животиње и како то да учине?	26
27.	Због чега је важан попис пољопривредних газдинстава који је спроведен 2012. године?	28
28.	Шта се подразумева под мрежом рачуноводствених података о фармама ЕУ (Farm Accountancy Data Network – FADN) и када ће бити уведен такав систем код нас?	29
29.	Шта представља интегрисани систем контроле плаћања (Integrated Administration and Control System – IACS) и када ће он бити уведен код нас?	29
30.	Да ли Србија има програме и мере за развој руралних подручја и како се добијају средства предвиђена за те намене?	30
ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ТРЖИШТУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ		30
Пољопривредник у Србији – пољопривредник у ЕУ		30
31.	Како наш пољопривредник може бити конкурентан европском (нпр. француском или немачком)?	31
32.	Колико морају бити велика пољопривредна газдинства после уласка у ЕУ?	31
33.	Како ће приступање ЕУ утицати на приходе пољопривредника?	31
34.	Шта се подразумева под допунском делатношћу газдинстава у ЕУ и какви су услови за њихово увођење?	32
35.	Да ли је предвиђена државна помоћ којом би се спречило претерано уситњавање пољопривредних парцела?	32
36.	Шта су шеме помоћи младим фармерима у ЕУ?	33
37.	Шта су произвођачке организације (ПО) и у чему је њихов значај?	33
38.	Какав је положај, статус и значај задруга у ЕУ?	34

39.	Шта се исплати/не исплати производити за тржиште Европске уније?	34
Субвенције у пољопривреди		35
40.	Да ли ће српски пољопривредници имати једнака права на директна плаћања као и колеге из држава „старих“ чланица када Србија постане чланица ЕУ?	35
41.	Шта је Инструмент претприступне помоћи за рурални развој за период 2014-2020 (ИПАРД II)?	35
42.	Које су мере дефинисане програмом ИПАРД II?	36
43.	Ко ће моћи да конкурише за добијање средстава из програма ИПАРД II?	36
44.	Да ли пољопривредна газдинства морају да имају одређену величину приликом конкурисања за мере подстицаја из ИПАРД II програма?	36
45.	Шта значи „диверзификација прихода газдинстава“?	37
46.	Каква је процедура за конкурисање за мере подстицаја?	37
47.	Када се очекује да ће бити објављени први позиви за коришћење средстава из програма ИПАРД II?	37
ПОЉОПРИВРЕДА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЕУ		38
48.	Каква је политика заштите животне средине у ЕУ?	38
49.	Каква је веза политике животне средине у ЕУ и политике директних подстицаја у пољопривреди? Шта се подразумева под појмом „унакрсна усаглашеност“ (cross-compliance)?	38
50.	Да ли ЕУ регулише стављање ђубрива у промет?	39
51.	Да ли ЕУ регулише стављање у промет средстава за заштиту биља?	39
52.	Да ли је производња генетски модификованих организама (ГМО) забрањена у ЕУ?	39
СЕКТОРИ ПОЉОПРИВРЕДЕ У ЕУ		40
Вишегодишњи засади		40
53.	Који су услови за подизање нових засада у земљама ЕУ и која документација је потребна за то?	40
Млекарство		41
54.	Шта су квоте за млеко и да ли ће оне постојати када Србија уђе у ЕУ?	41
55.	Како ЕУ промовише здраву храну и конзумирање млека и млечних производа?	41
56.	Шта треба да урадимо у производњи млека што до сада нисмо?	41

Иновације у пољопривреди	42
57. Да ли произвођачи хране могу да користе програм ЕУ Хоризонт 2020?	42
58. Који су услови и начин конкурсања за програм ЕУ Хоризонт 2020?	42
Сточарство	43
59. Како је у ЕУ утврђен систем праћења (следљивости) говеда и говеђег меса? Да ли овај систем важи само за говеђе или и за друге врсте меса (на пример за прасад, живину)?	43
60. Да ли се овај систем примењује и у Републици Србији?	43
61. Како ће улазак Србије у ЕУ утицати на производњу говеда, свиња, живине, ситне стоке и осталог?	43
62. Шта за индустрију прераде меса значи приступање ЕУ?	44
Живинарство	44
63. Постоје ли количинска ограничења приликом гајења живине, с обзиром на проблем органског отпада?	44
Рибарство	45
64. Шта је Заједничка политика рибарства (ЗПР)?	45
65. Да ли се Заједничка политика рибарства односи и на рибњаке?	45
66. Шта финансира Европски фонд за рибарство и поморство (ЕФРП) и да ли земље које немају излаз на море имају приступ овим ресурсима?	46
Добра пракса	46
67. Шта је кодекс добре пољопривредне праксе?	46
68. Да ли у ЕУ постоји ограничење у количини органског ђубрива које се уноси у земљиште?	47
Вино	47
69. Шта је Србија учинила у погледу заштите географског порекла вина?	47
70. Хоће ли држава штитити српске винаре од превеликог увоза страних вина и како?	48
71. Који прописи ЕУ регулишу виноградарство и винарство, и у којој мери их је Србија пренела у домаће законодавство?	48
Пчеларство	49
72. Какав је статус пчеларства у ЕУ?	49

БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ У ЕУ	49
Стандарди	49
73. Каква је веза политике ЕУ у области безбедности хране и ЗПП?	49
74. Да ли стандарди безбедности хране утичу на конкурентност домаће пољопривреде?	50
75. Који стандарди у безбедности хране се примењују у ЕУ?	50
76. Да ли су стандарди о безбедности хране у Србији исти као и стандарди у ЕУ?	51
77. Шта се подразумева под системом брзог обавештавања на тржишту ЕУ?	52
78. Шта се подразумева под изразом „од њиве до трпезе“?	52
79. Шта је начело предострожности?	53
80. Како да потрошачи буду сигурни у квалитет хране коју купују?	53
Политика квалитета пољопривредних производа и заштита географског порекла пољопривредних производа	54
81. Шта се подразумева под политиком квалитета пољопривредних производа и која је разлика између те политике и правила ЕУ о стандардима безбедности?	54
82. Шта су шеме квалитета пољопривредних производа и да ли постоје националне шеме квалитета производа?	54
83. Шта се подразумева под органском производњом хране и да ли је та производња регулисана у Србији?	55
84. Шта је географска ознака порекла, шта произвођач добија њеном заштитом и како да штити географску ознаку порекла?	55
85. Да ли може да се заштити ознака географског порекла за пољопривредни производ на нивоу ЕУ, иако је он произведен у Србији?	56
86. Да ли произвођачи из Србије могу да користе ознаку „фета“ за домаће сиреве или друге млечне производе?	56
Аутохтони производи и обичаји	57
87. Какву подршку могу да очекују наши произвођачи златиборске пршуте, кулена, кобасице?	57
88. Како ћемо заштитити аутохтоне пољопривредне производе?	57
Ветеринарство и добробит животиња	58
89. На који начин се обавља ветеринарски надзор током и након клања свиња и шта ће улазак у ЕУ у том смислу променити?	58
90. Колико је домаће законодавство у области ветеринарства усклађено са европским законодавством?	59

91.	Како ће бити регулисан прелазак домаћих животиња преко границе након уласка Србије у ЕУ?	59
92.	Шта се ради са остацима из кланица у ЕУ и како је ова област регулисана у Србији?	60
Заштита биља		61
93.	Како је регулисана заштита биља у ЕУ?	61
94.	Да ли ЕУ регулише примену средстава за заштиту биља?	61
95.	Какав је значај усклађивања домаћих прописа са прописима ЕУ у области заштите биља?	62
96.	Какав је режим заштите биља од штетних организама у ЕУ и како он утиче на извоз српских пољопривредних производа у ЕУ?	62
Привредна комора Србије и подршка пољопривредницима		63
97.	Како привредни субјекти и пољопривредни произвођачи из Србије могу да се информишу о Заједничкој пољопривредној политици ЕУ и другим везаним политикама?	63
98.	Шта је Европска мрежа предузетништва и на који начин може да помогне пољопривредницима?	63
99.	Како постати клијент Европске мреже предузетништва?	64
100.	Који су корисни линкови о ЕУ за пољопривреднике?	64

Заједничка пољопривредна политика (ЗПП) сматра се најзначајнијом и најкомплекснијом заједничком политиком Европске уније (ЕУ). За сваку државу кандидата за чланство у ЕУ пољопривреда представља једну од области у којој има највише изазова, јер око трећину правних тековина ЕУ чине прописи који се односе на овај сектор.

Осим на пољопривредне активности, ЗПП утиче и на многе друге секторе као што су: заштита животне средине, запошљавање, одговори на климатске промене и биодиверзитет. Како је пољопривреда од суштинске важности за позитиван привредни и друштвени развој руралних средина ЕУ, може се рећи да ЗПП ЕУ није политика само за пољопривреднике, већ за све грађане ЕУ, јер се тиче свих нас.

ЕУ издваја значајна средства за постизање одрживе пољопривредне и прехранбене производње, а ЗПП је добар инструмент за “зелену” и “паметну” пољопривреду. То је динамична политика која је, суочавајући се са многим изазовима у својој 50 година дугој историји, веома напредовала. Од својих почетака, доживела је неколико реформи, са циљем да се постигне висок ниво безбедности хране, доступност хране свим грађанима и пристојан живот за пољопривреднике.

Година 2013. представља нову прекретницу у историји ЗПП, јер је по први пут анализиран и реформисан целокупни правни оквир у овој области. ЗПП за период 2014-2020. година јача везу између два основна стуба помоћи пољопривредним произвођачима, уз већу повезаност између мера, праведнију расподелу средстава, већи акценат на „зеленом” приступу производњи, уз осигурање безбедности хране и јачање развоја у руралним срединама. Такође, ЗПП још ефикасније доприноси конкурентности и одрживој пољопривреди ЕУ.

Привредна комора Србије је крајем 2011. године иницирала и израдила публикацију под називом “Питања и одговори о ЕУ за пољопривреднике” и у њеном првом издању омогућила најширем кругу заинтересованих страна да се упознају са овом комплексном и захтевном политиком ЕУ.

После веома добро прихваћеног првог издања брошуре, а након значајних промена које су се десиле како у Европској унији, тако и у Србији, припремљено је друго, измењено и допуњено издање, чији садржај одражава све ове промене.

Једна од промена у овом издању је и у броју питања. Овога пута сакупили смо тачно сто ваших питања и приредили одговоре на њих. Међутим, ту није крај. Позивамо све грађане, пољопривреднике, предузетнике, предузећа, задруге и друге да нам се слободно обрате са питањима и недоумицама – које ћемо узети у обзир за неко следеће издање ове брошуре које ће, надамо се, одговорати неким новим изазовима Србије на путу ка њеном чланству у ЕУ.

ПОЉОПРИВРЕДА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ – Заједничка пољопривредна политика ЕУ (ЗПП)

Шта је Заједничка пољопривредна политика ЕУ (ЗПП) и који су њени циљеви?

Заједничка пољопривредна политика Европске уније – ЗПП ЕУ (Common Agriculture Policy – CAP) једна је од најбитнијих и најскупљих политика ЕУ, имајући у виду да се деценијама из заједничког буџета Европске уније издвајају највећа средства за њено спровођење. Заједничка пољопривредна политика резултат је дугогодишњих, константних промена које настају у међусобној интеракцији бројних субјеката унутар Европске уније – произвођача, институција ЕУ, влада држава чланица, потрошача, као и спољних фактора који се огледају, пре свега, у трговинским интересима ваневропских држава. Од свог настанка до данас ЗПП је доживела значајне реформе и промене, које су за основни циљ имале опстанак ЕУ као једног од главних актера на светском тржишту производње и прераде пољопривредних производа.

Циљеви Заједничке пољопривредне политике, дефинисани чланом 38. Уговора о функционисању Европске уније, су:

- повећање продуктивности у пољопривреди – унапређењем техничког развоја, рационализацијом пољопривредне производње и оптималним коришћењем фактора производње, нарочито радне снаге,
- обезбеђивање одговарајућег животног стандарда пољопривредног становништва,
- стабилизација тржишта,
- гарантовање снабдевања пољопривредним и прехранбеним производима и
- обезбеђивање снабдевања потрошача по разумним ценама.

Који су основни принципи ЗПП?

На Конференцији у Стреси 1958. године утврђени су основни принципи на којима Заједничка пољопривредна политика почива и данас. То су:

- Принцип јединственог тржишта – подразумева да се пољопривредни производи могу кретати на територији целе ЕУ без царинских, количинских или техничких баријера. Јединствено тржиште обухвата и заједничке инструменте подршке за све пољопривреднике у ЕУ. Референтне цене се заједнички утврђују, важе једнака правила конкуренције, јединствени су систем субвенција, прописи о здравственој исправности и трговинска политика према трећим државама.
- Првенство Уније – је принцип којим се спроводе активности на два различита нивоа. Са једне стране обезбеђује се предност домаћим произвођачима и њиховим пољопривредним производима у односу на увозне производе, док се са друге стране тежи очувању и заштити унутрашњег тржишта од различитих поремећаја који могу

бити изазвани неконтролисаним увозом пољопривредних производа ниских цена.

- Финансијска солидарност – сви трошкови који настају приликом спровођења Заједничке пољопривредне политике морају бити расподељени између свих држава чланица, без обзира који је њихов удео у финансирању.

Који су основни елементи ЗПП?

3

Пролазећи кроз различите реформе, Заједничка пољопривредна политика ЕУ се развила у складу са захтевима потрошача, који инсистирају на квалитетној храни, по приступачним ценама.

Данас, Заједничка пољопривредна политика има два основна стуба:

- Директне субвенције пољопривредницима и подршка тржишту и
- Рурални развој

Оба стуба се финансирају из два фонда који су део буџета Европске уније – Европског фонда за гаранције у пољопривреди (European Agricultural Guarantee Fund – EAGF) и Европског пољопривредног фонда за рурални развој (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD).

Шта се подразумева под директним субвенцијама пољопривредницима?

4

Циљ директних субвенција је обезбеђивање стабилног дохотка пољопривредницима. Из Европског фонда за гаранције у пољопривреди издваја се директна финансијска помоћ пољопривредницима у државама чланицама, у складу са мерама којима се регулише тржиште пољопривредних производа.

Од 2003. године, пољопривредници у ЕУ нису више плаћени само да би производили храну, за шта се, по правилу, раније везивао износ субвенција – у односу на количину испоручених производа. Сада су плаћања усмерена на дугорочнију корист за пољопривреду и произвођачи добијају субвенције независно од количине хране коју произведу. Такође, како би се обезбедила стабилност прихода, плаћање је могуће без обзира који производ пољопривредници одлуче да производе. Таква невезана плаћања омогућују пољопривредницима да се лакше прилагођавају тржишним кретањима, јер имају већу слободу при избору производа.

Међутим, да би остварили право на субвенције, пољопривредници у ЕУ морају поштовати принцип унакрсне усаглашености (види питање 49), који почива на две групе правила. Прва се односи на прописе у производњи који се тичу заштите животне средине, здравља људи, биљака, као и добробити животиња, док се друга група односи на добре пољопривредне праксе са циљем очувања земљишта у добром стању.

Поштовање правила унакрсне усаглашености у оквиру ЕУ строго контролише инспекција и, уколико се пољопривредни произвођачи не придржавају постављених услова, умањују им се плаћања.

Шта обухвата политика руралног развоја Европске уније?

Политика руралног развоја усмерена је на остваривање циљева развоја руралних средина и унапређење квалитета живота људи који у њима живе. У Европској унији 91% територије је рурално и око 56% становништва живи у руралним срединама.

Рурална политика се спроводи кроз три осе политике и то:

- 1) унапређење конкурентности сектора пољопривреде и шумарства
- 2) унапређење заштите животне средине и сеоских подручја и
- 3) унапређење живота у руралним срединама и диверзификација руралне економије.

Један од елемената је и ЛИДЕР приступ (фр. LEADER – Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale – веза између руралне привреде и мера за развој), који је пре свега усмерен на појединачне пројекте који се припремају и спровode на нивоу локалних заједница. У оквиру овог приступа, локалне заједнице имају прилику да реше специфичне проблеме на својој територији, имајући у виду природне, економске или друге специфичности. На тај начин се локалне заједнице укључују како у спровођење мера Заједничке пољопривредне политике, тако и мера које се односе на унапређење запошљавања и смањивање сиромаштва у руралним срединама.

Политика руралног развоја финансира се из средстава која су обезбеђена у оквиру Европског пољопривредног фонда за рурални развој.

5

Која средства су предвиђена за подршку пољопривреди у оквиру ЗПП и како су она распоређена?

Као и за друге политике на нивоу Европске уније, тако је и за Заједничку пољопривредну политику предвиђен максимални буџет у оквиру седмогодишњег циклуса 2014-2020.

Укупан буџет ЗПП за овај период износи 408 милијарди евра¹, од чега је 313 милијарди евра намењено финансирању мера у оквиру првог стуба политике, док је 95 милијарди евра намењено финансирању политике руралног развоја. Буџет ЗПП чини 37,8% од укупног буџета Уније, што указује на значајно смањење удела у укупном буџету ЕУ у протеклих 30 година, када је удео за Заједничку пољопривредну политику износио и до 75% од укупног буџета.

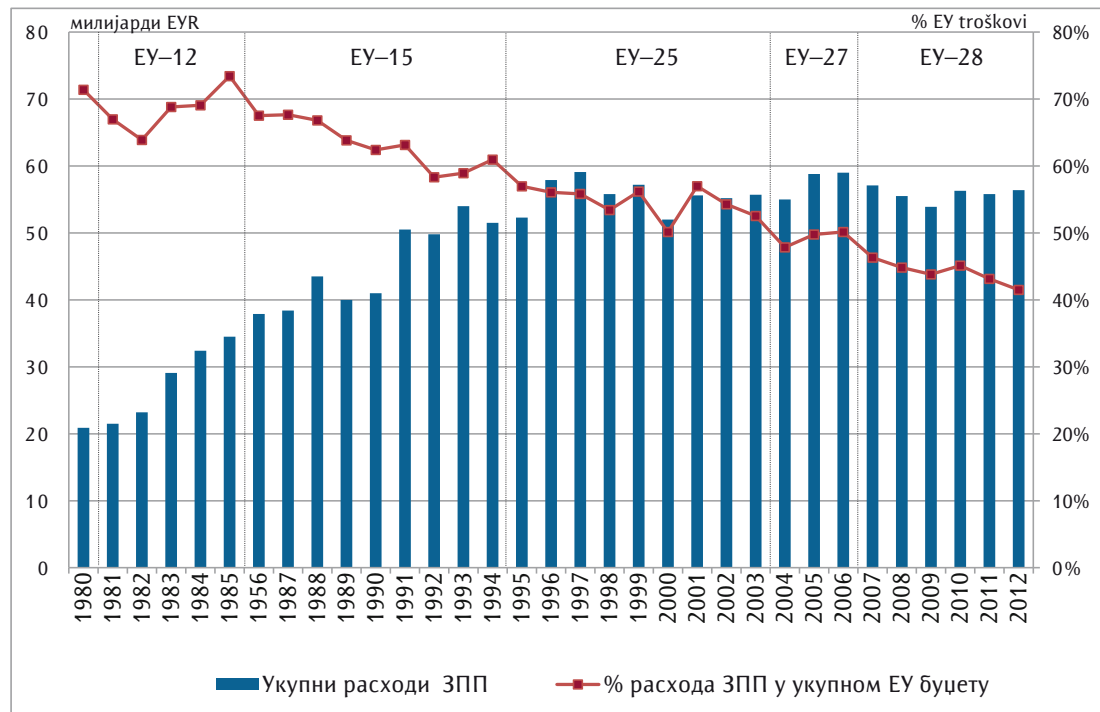
Детаљније о буџету ЗПП за период 2014-2020. можете погледати на:

ec.europa.eu/agriculture/cap-funding/index_en.htm

6

¹ изражено у текућим ценама

График бр 1. Удео буџета ЗПП у укупном ЕУ буџету

Извор: расходи ЗПП: Европска комисија, Генерални директорат за пољопривреду и рурални развој (Финансијски извештај). ЕУ буџет: Европска комисија, Генерални директорат за буџет – ЕУ буџет за 2008, Финансијски извештај за 1980-1999, Генерални директорат за буџет – ЕУ буџет за 2012, Финансијски извештај од 2000. године. Годишњи расходи у 2011 изражени у текућим ценама.

Које мере подршке се суфинансирају у оквиру ЗПП и како?

7

Мере у оквиру првог стуба Заједничке пољопривредне политике које се односе на подршку производњи – директне субвенције и подршка тржишту – у потпуности се финансирају из централног буџета Европске уније, док су мере у оквиру другог стуба – рурални развој – засноване на вишегодишњем програмирању и суфинансирају се средствима које уплаћују државе чланице ЕУ.

Директна плаћања (види питање 4) уређена су шемом јединственог плаћања и шемом јединственог плаћања по површини, у чијој је основи земља којом пољопривредници управљају.

Тржишне мере се користе за очување стабилности тржишта пољопривредних производа кроз нпр. интервентну куповину, помоћ приватним складиштима или извозне субвенције.

Мере подршке у оквиру политике руралног развоја финансирају се из буџета ЕУ до 75%, а из доприноса држава чланица до 25%. Усмерене су на оснаживање трансфера

знања и inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima, promociju socijalnog uključivanja, smanjivanje siromaštva poljoprivrednika i ekonomski razvoj u ruralnim područjima (vidi питање 5).

Како ће изгледати Заједничка пољопривредна политика ЕУ у периоду 2014–2020?

После бројних спроведених реформи, слика Заједничке пољопривредне политике се значајно променила. Ова политика данас прати трендове развоја у друштву и има значајну улогу која се огледа пре свега у производњи здравствено безбедне хране, развоју сеоских и руралних подручја, заштити пољопривредних подручја и животне средине, очувању биолошке различитости. И сама Европска унија се мења. Само су проширења од 2004. године удвостручила радну снагу и величину обрадиве површине, а истовремено су тржишту донела више стотина милиона нових потрошача.

Чврст је став да Заједничка пољопривредна политика Европске уније треба да омогући боље пословне могућности пољопривредницима, који се суочавају са високим трошковима производње, и да унапреди опште, јавно добро на нивоу Уније.

Међу стратешким циљевима до 2020. године посебно се издвајају одржавање виталности руралних заједница којима је пољопривреда основна привредна активност, укључујући веће запошљавање, што ће значајно унапредити привредни и социјални развој, као и степен развоја заштите животне средине.

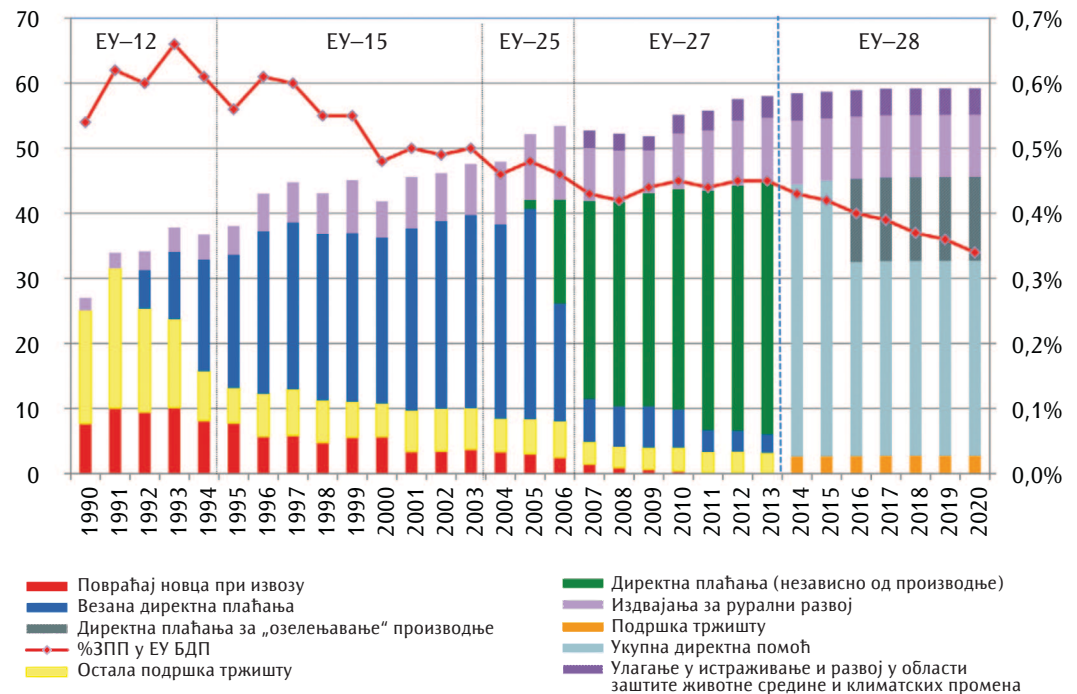
Многе препоруке европских институција, у протеклих неколико година, усмерене су на једнакост у расподели између првог и другог стуба политике. Посебно су истакнути подстицање иновација и конкурентности и правовремене реакције на климатске промене. Мере подршке у оквиру оба стуба политике треба да буду усмерене на активне пољопривреднике, имајући у виду ограничења у финансијским давањима у оквиру предвиђеног буџета и утицај економске кризе на пољопривреду.

Више информација:

ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf

График бр. 2: Промене у оквиру пољопривредне политике и мере подршке ЗПП

Извор: Удео буџета ЗПП у протеклих неколико година: Европска комисија, Генерални директорат за пољопривреду и рурални развој (Финансијски извештај).

Које институције ЕК су задужене за креирање и спровођење ЗПП?

9

Институционалну структуру Европске уније чине: Европски парламент, Европски савет, Савет ЕУ, Европска комисија, Суд правде Европске уније, Европска централна банка и Рачуноводствени суд.

Попут министарстава у националним владама, у Европској комисији постоје различити генерални директорати (Directorate General – DG) који су задужени за креирање и спровођење Заједничке пољопривредне политике.

Издајамо најзначајније:

- Генерални директорат за пољопривреду и рурални развој (DG for Agriculture and Rural Development – AGRI)
- Генерални директорат за здравље и заштиту потрошача (DG for Health and Consumers – SANCO)
- Генерални директорат за трговину (DG for Trade - TRADE) и
- Генерални директорат за регионалну политику (DG for Regional Policy – REGIO).

Више информација: ec.europa.eu/policies/agriculture_fisheries_food_en.htm

ОДНОСИ СРБИЈЕ И ЕУ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Процес стабилизације и придруживања

Шта је Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП)?

По својој суштини, Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) је споразум о слободној трговини између Европске уније и Србије, којим је прописана општа обавеза укидања било каквих царинских и количинских ограничења у трговини између двеју страна. Споразум је потписан 2008. године, а у потпуности се примењује од 2013. У периоду од 2009. до 2013. године, колико је трајала ратификација ССП-а, примењиван је тзв. Прелазни споразум који је био састављен од трговинских одредби ССП-а.

Зона слободне трговине између Србије и ЕУ успостављена је 2014. године, када је завршена последња година постепеног смањивања царина на увоз производа из ЕУ. Пуна либерализација (без царина и квота) примењује се на индустријске производе, док су за пољопривредне и прехранбене производе договорени изузеци.

Осим царина и квота, Споразум прописује и заједничка (европска) правила у области заштите конкуренције (антимонополска политика и правила за доделу државне помоћи), као и одређена правила у области интелектуалне својине, јавних набавки, стандардизације и заштите потрошача. Такође, Споразум предвиђа правила и механизме за заштиту домаће привреде услед великих поремећаја проузрокованих значајнијим повећањем увоза.

Више о ССП, прочитајте на

www.pks.rs/eu или siepa.gov.rs/ci/index-ci/sporazumi/evropska-unija.html

Који су изузеци од слободне трговине у области пољопривредних и прехранбених производа?

Закључно са последњом изменом Споразума о стабилизацији и придруживању након приступања Хрватске ЕУ (од 1. августа 2014. године), следеће групе производа задржале су одређени ниво царинске заштите (царинска тарифа, прелевман и сезонска царина) у трговини Републике Србије са ЕУ:

- За увоз из ЕУ

За око 400 тарифних линија – које обухватају месо и месне прерађевине, млеко и млечне прерађевине, воће и поврће, сирће, шећер, воћне сокове, цигарете, уље и шећер – либерализација није потпуна. Укупно шест производа задржали су сезонску царину (парадајз, паприка, грожђе, вишње, шљиве и јагоде). За следеће групе производа уведена је квота за увоз по повлашћеним условима: вино (25.000хл), живе свиње (200т), месо (200т), шаран (20т), одређени млечни производ (70т + 190т + 50т), кромпир (200т), грашак (20т), пшеница (300т), кукуруз (270т), сунцокретово уље (60т), одређени месни производи (150т), шећер (70т), сок од вишње/трешње (20т), етил-алко-

хол (1180т), дуван (75т) и цигарете (1600т+25т). Све информације о царинским дажбама и количинским ограничењима можете наћи у Бази царинских дажина ПКС на страници: www.pks.rs/aplikacije/carinskestope.aspx

- За извоз у ЕУ

Следеће групе производа изузете су од потпуне либерализације: младо јунеће месо (baby beef) – квота 8.700т, шећер – квота 181.000т, вино – квота 67.300хл, шаран – квота 86т, пастрмка – квота 15т, рибље прерађевине – квота 15т. Из Споразума је изузето укидање сезонских царина за воће и поврће, али су оне накнадно укинуте једностраном одлуком ЕУ која је на снази до краја 2015. године. Све информације о царинским дажбама и количинским ограничењима можете наћи на страници Европске комисије: exporthelp.europa.eu

Да ли свако може да извози храну на тржиште Европске уније?

12

Од производа животињског порекла, у ЕУ могу бити извезени само они који су произведени/отпремљени из објеката који имају посебну дозволу (на основу правила прописаних Уредбом Европског парламента и Савета 854/2004). Процедура регистрације, одобравање и уписивање на листу за извоз у земље чланице Европске уније обавља се у сарадњи са Министарством пољопривреде и заштите животне средине (Одељење за ветеринарско јавно здравље, Управа за ветерину), у складу са прописаном процедуром. Списак свих објеката који имају дозволу за извоз производа у ЕУ, по земљама и секторима, доступан је на интернет страници Европске комисије:

ec.europa.eu/food/food/biosafety/establishments/third_country/index_en.htm

Да ли ССП предвиђа мере заштите домаћих произвођача од прекомерног увоза?

13

ССП предвиђа опште мере заштите које и Србија и ЕУ могу предузети у случају прекомерног увоза који би могао да нанесе озбиљну штету домаћој индустрији или проузрокује озбиљне поремећаје у неком сектору привреде. Ове мере најчешће се односе на „замрзавање“ одобрених повластица, односно њихово смањење или укидање. Оне су увек временски ограничене на максимум 2 + 2 године. Осим ових, општих заштитних мера (члан 41), Споразум предвиђа и посебне мере заштите за пољопривредне и прехранбене производе (члан 32), поштујући осетљивост тржишта пољопривредних и прехранбених производа. У складу са овом одредбом, у случају да увоз проузрокује озбиљан поремећај на тржишту, Србија може одмах да предузме мере за отклањање насталог проблема. Такође, у случају несташица или опасности од несташица прехранбених производа (члан 42), Србија може да привремено ограничи извоз ових производа (што је већ користила како би се отклонила претња од несташице хране услед суше 2012, када је привремено забрањен извоз шећерне репе, сунцокрета и соје).

Какви су ефекти либерализације предвиђене ССП-ом, на трговину између Србије и ЕУ?

У периоду од 2009. (почетак либерализације), закључно са 2013. годином (уједно и последњом годином либерализације), Србија је унапредила свој трговински салдо са Европском унијом, и то за скоро 80% (са 203 милиона евра, на 362 милиона евра трговинског суфицита). Извоз је повећан за 75% (са 642 милиона у 2009, на преко 1,1 милијарди евра у 2013. години), док је увоз порастао на 760 милиона евра (2013), што износи око 73% раста (извор података: Министарство пољопривреде и Делегација Европске уније у Србији).

У следећој табели дат је преглед кључних група производа у увозу и извозу у ЕУ (према царинској тарифи, на четири цифре):

Табела бр. 1

	просек 2011–2013			просек 2011–2013
Групе производа	Увоз у 000 €	Ранг	Групе производа	Извоз у 000 €
Мешавине, сирупи и концентрати	40.136	1	Кукуруз	722.191
Дуван	27.090	2	Смрзнуто воће	605.667
Цитрусно воће	25.431	3	Шећер	353.088
Храна за животиње	24.020	4	Пшеница	211.534
Чоколада и чоколадни производи	20.777	5	Сунцокретово уље	124.201
Свињско месо	18.273	6	Уље од соје	94.905
Шећер	18.050	7	Дуван	59.208
Пекарски производи	15.761	8	Сокови од воћа и поврћа	58.425
Слад, мешавине и теста за пекарство и производи од брашна, слада, гриза и сл.	15.214	9	Резанци од шећерне репе и отпаци из производње шећера	48.101
Екстракти кафе и чаја	14.257	10	Смрзнуто поврће	47.408

Извор: Међународни трговински центар, UN Comtrade/Завод за статистику Републике Србије

14

Процес приступања Србије Европској унији

Како се воде преговори о приступању ЕУ?

15

Европски савет је 1. марта 2012. донео одлуку да Србији додели статус кандидата за чланство у Европској унији, а 21. јануара 2014. у Бриселу је одржана прва међувладина конференција између Србије и ЕУ, чиме је званично почео процес приступних преговора на политичком нивоу.

Преговори о чланству у ЕУ представљају последњу и уједно најтежу фазу европске интеграције једне државе. Највећим делом ради се о усклађивању законодавства државе кандидата са политичким, правним, привредним и друштвеним структурама Уније. Држава кандидат не преговара о томе да ли ће и шта ће применити од правне тековине ЕУ. Преговара се искључиво о условима (како) и времену – када ће држава кандидат спровести политике и прописе ЕУ. Правне тековине ЕУ, за потребе преговарања, подељене су у 35 поглавља и преговара се о сваком посебно.

Пошто се преговори, привремено, затворе у свим поглављима (областима), њихови резултати се уносе у нацрт Споразума о приступању. На основу овог нацрта, Европска комисија доноси одлуку о захтеву за чланство државе кандидата, а одлуку о приступању нове државе Европској унији доносе Савет и Европски парламент. Држава кандидат тада постаје држава која приступа ЕУ. Када Споразум о приступању потпишу представници највиших органа власти држава чланица ЕУ и државе која приступа, следи процес ратификације и након тога Споразум ступа на снагу.

Држава кандидат обавезна је да, до ступања у чланство у ЕУ, усвоји правне тековине ЕУ у целини и да гарантује њихову ефикасну примену. Уколико постоји реалан и оправдан разлог због којег није могуће усвајање и примена правне тековине у одређеним поглављима, може да се одобри – на захтев државе кандидата – прелазни период у оквиру којег та држава може и након приступања ЕУ да усклађује национално законодавство са правним тековинама ЕУ за то поглавље.

Од тренутка ступања у чланство, за нову државу чланицу важе сва права и обавезе које произлазе из Споразума о приступању, уз поштовање договорених прелазних рокова.

У којој су фази преговори Србије са ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја?

Република Србија је, од званичног датума који се узима као почетак политичких преговора (21.1.2014. године), започела са аналитичким прегледом законодавства (скринингом) у неколико поглавља. У периоду од 4. до 7. фебруара 2014. године одржани су састанци експланаторног скрининга за поглавље 12 (безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика), на коме су представници Европске комисије (ЕК) представили правне тековине ЕУ које се односе на ову област. Састанци билатералног скрининга за ово преговарачко поглавље одржани су од 20. до 24. октобра 2014. године. За поглавље 11 (пољопривреда и рурални развој) експланаторни скрининг одржан је 18-20. марта, а билатерални 14-16. маја 2014. године. За поглавље 13, посвећено рибарству, експланаторни скрининг је одржан 30. септембра 2014. године. Ови састанци представљају почетни корак у којем ЕК и држава кандидат, у директној комуникацији, утврђују спремност државе да у потпуности примени правне тековине ЕУ у одређеној области. Разлика у називу ових састанака означава процедуру представљања правних прописа. Током експланаторног скрининга ЕК представља држави кандидату најважније прописе у одређеном поглављу, а током билатералних држава кандидат представља своје законодавство и стање у том сектору.

Због изузетног значаја процеса преговора, за запослене у државној администрацији и привреднике, ЕК је омогућила да се ови састанци могу пратити путем видео линка у директном преносу.

Привредна комора Србије, у сарадњи са Министарством пољопривреде и заштите животне средине и Канцеларијом Владе Србије за сарадњу са цивилним друштвом, организовала је у својим просторијама праћење неколико састанака скрининга за поглавља која се односе на пољопривреду (али и друга значајна поглавља за привреду Србије).

Шта обухвата преговарачко поглавље 11 – пољопривреда и рурални развој?

Поглавље 11 – пољопривреда и рурални развој – обухвата две категорије прописа. Једна се односи на тзв. хоризонтална питања, тј. питања која обухватају све секторе, а друга категорија прописа се односи на правила, мере и политике у појединачним секторима.

Прописи који регулишу хоризонтална питања обухватају: финансијску и административну структуру за спровођење Заједничке пољопривредне политике, интегрисани систем контроле плаћања, унакрсну усаглашеност и заштиту животне средине, финансирање ЗПП, контролу пољопривредних расхода, мрежу рачуноводствених података о фармама, државну помоћ, заједничку организацију тржишта пољопривредних производа, агромонетарна питања, прописе везане за трговину пољопривредним и прехранбеним производима, остале производе повезане са пољопривредом, органску производњу и политику квалитета.

16

17

Секторски прописи обухватају прописе заједничке организације тржишта: млека и млечних производа, меса и месних производа (јунетине, свињетине, живине, овчијег и козијег меса), шећера, јаја, меда, житарица, вина и алкохолних пића, какаоа, кафе и др.

Министарство пољопривреде и заштите животне средине надлежно је за рад преговарачке групе 11, а остали чланови преговарачке групе за пољопривреду и рурални развој су представници следећих институција: Министарство здравља, Министарство рударства и енергетике, Министарство финансија, Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Републички геодетски завод, Институт за стандардизацију, Републички завод за статистику, Завод за интелектуалну својину, Републички секретаријат за законодавство, Републички секретаријат за јавне политике, Канцеларија за ревизију система управљања средствима Европске уније, Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва и Канцеларија за европске интеграције.

Више информација: seio.gov.rs/документа.1107.html

Шта обухвата преговарачко поглавље 12 – безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика?

18

Прописи поглавља 12 су многобројни и односе се на: безбедност хране, ветеринарску политику (здравље и добробит животиња, идентификација и регистрација животиња, контрола остатака ветеринарских лекова, некомерцијално кретање кућних љубимаца), стављање у промет хране, хране за животиње и споредних производа животињског порекла, безбедност хране за животиње, фитосанитарну политику и генетички модификоване организме.

Начела на којима се заснива систем безбедности хране у ЕУ односе се на: одговорност произвођача и субјеката у пословању храном, следљивост (способност да се производња хране и хране за животиње прати кроз све фазе производње), примену система анализе ризика, као и начела предострожности.

Србија већ прилагођава своје стандарде европским. Домаћи произвођачи неће морати да се одрекну својих традиционалних производа, као што су сир и кајмак. Ако се производе за сопствену потрошњу, и даље ће моћи да се производе као до сада, али уколико се пласирају на тржиште, мораће да задовоље одређене хигијенске стандарде са циљем заштите потрошача. Након што се Србија у потпуности прилагоди стандардима ЕУ у овој области, домаћи произвођачи хране имаће слободан пут до европских потрошача, а домаћим потрошачима биће гарантован висок стандард безбедности хране.

Министарство пољопривреде и заштите животне средине надлежно је за преговарачку групу 12. Такође, у раду ове групе учествују и чланови из Министарства здравља, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Министарства рударства и енергетике, Министарства финансија, Министарства привреде, Министарства трговине, туризма и телекомуникација, Министарства унутрашњих послова, Канцеларије за ревизију система управљања средствима Европске уније, Републичког завода за статистику, Института за стандардизацију, Републичког секретаријата за законодавство, Агенције за лекове и медицинска средства, Завода за интелектуалну својину и Канцеларије за европске интеграције.

Више информација: seio.gov.rs/документа.1108.html

Шта обухвата преговарачко поглавље 13 – рибарство?

Заједничка политика ЕУ у области рибарства обухвата: искоришћавање и управљање рибљим фондом, уређење тржишта рибљих производа, структурне политике, надзор и контролу и међународну сарадњу у рибарству и аквакултури.

Главни циљ усклађивања Србије са прописима ЕУ у овој области је испуњеност захтева у погледу контроле нелегалног, непријављеног и нерегулисаног риболова, чиме ће се створити услови за пласман производа рибарства на тржишту ЕУ, уз очување домаћих водних ресурса.

За преговарачку групу 13, у оквиру Координационог тела за процес приступања Републике Србије ЕУ, надлежно је Министарство пољопривреде и заштите животне средине. Остали чланови преговарачке групе су представници Министарства рударства и енергетике, Министарства здравља, Министарства финансија, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Института за стандардизацију, Републичког завода за статистику, Републичког секретаријата за законодавство и Канцеларије за европске интеграције.

Више информација: seio.gov.rs/документа.1133.html

19

Шта домаћи пољопривредници добијају, а шта губе чланством Србије у ЕУ?

Највећа корист коју произвођачи добијају чланством у ЕУ су стабилност и предвидљивост подршке за пословање и стабилнија тржишна кретања у односу на постојеће стање у Србији. Једна од основних карактеристика ЗПП је финансирање у седмогодишњем периоду (актуелни буџетски период 2014-2020. година), са тачно утврђеним износима субвенција могућим корисницима и наменама на годишњем нивоу (види питање 4). На овај начин, обезбеђује се стабилност, предвидљивост и конзистентност пољопривредне политике за све учеснике у процесу производње, прераде и пласмана хране.

Ниво цена не може се гарантовати, али се развијеним и уходаним инструментима ценовне политике обезбеђују мање промене цена и онемогућавају њихова висока варирања, што на домаћем тржишту тренутно није случај.

Са друге стране, од тренутка отварања тржишта и снижавањем царинских стопа за увозне производе, српски пољопривредници морају да се изборе квалитетом и ценом за место, како на домаћем тако и на страним тржиштима, и у исто време да се придржавају свих важећих прописа у области безбедности хране, система квалитета и очувања, као и одрживог коришћења природних ресурса (примена добре пољопривредне праксе – види питање 67).

20

Да ли у Србији постоје све државне институције које треба да спроводе ЗПП када она постане чланица ЕУ?

21

У Србији постоје све институције које треба да спроводе ЗПП, али уз различит ниво достигнутих административних и других капацитета, што захтева њихово константно даље усклађивање и припремање за преузимање обавеза из њихове надлежности. Тамо где је то неопходно, обавља се процес акредитације, који спроводи Европска комисија.

Које институције ће се бавити применом ЗПП у Србији и са којим овлашћењима?

22

Главне институције које ће се бавити применом ЗПП су:

- Управљачко тело ИПАРД програма (ИПА компонента за рурални развој), које је задужено за израду и акредитацију програма за рурални развој и праћење, процену и извештавање ЕК о реализацији програма. Ово тело се стара о информисању о самом програму и одговорно је за правилно функционисање целокупног система и сарадњу са ЕК (види питање 41).
- Агенција за аграрна плаћања (Управа за аграрна плаћања) која обавља сва плаћања крајњим корисницима, у складу са Националним програмом за рурални развој (види питања 23 и 46).
- Национални ИПА координатор и Национални службеник за акредитацију – управљачки и контролни систем чине делови Министарства финансија (Национални службеник за одобравање и Национални фонд) који су именовани током 2009. године, у склопу припрема за акредитацију за коришћење прве и друге компоненте ИПА.
- Систем акредитованих лабораторија за издавање потребних сертификата и потврда о квалитету роба и услуга.

Каква је улога Агенције за аграрна плаћања?

23

Послове Агенције за аграрна плаћања, у Србији, обавља Управа за аграрна плаћања (УАП) Министарства пољопривреде и заштите животне средине и представља својеврсни „трезор“ пољопривреде. Управа за аграрна плаћања (www.uap.gov.rs) основана је Законом о пољопривреди и руралном развоју 2009. године, а седиште Управе је у Шапцу. У државама чланицама предвиђено је да она може функционисати у саставу министарства или као издвојени орган, али да је увек у надлежности ресорног министарства за пољопривреду. Њеним формирањем испуњен је основни институционални услов и омогућено српским пољопривредним газдинствима да користе средства из претприступних фондова Европске уније. Када Србија постане чланица Европске уније, српска пољопривредна газдинства моћи ће да користе средства из Европског фонда за гаранције у пољопривреди и Европског пољопривредног фон-

да за рурални развој. Управа за аграрна плаћања води евиденцију о обавезама према пољопривредницима и исплатама по основу субвенција, управља подстицајним средствима за пољопривреду из међународних извора и води рачуна да она стигну крајњим корисницима. Након спровођења процеса акредитације од стране Европске комисије (Директорат за пољопривреду и рурални развој – види питање 9), Управа за аграрна плаћања ће моћи да реализије мере у складу са Програмом ИПАРД II (види питање 41).

Које су кључне институције у Србији којима се пољопривредни произвођач може обратити за помоћ и/или савет?

- Министарство пољопривреде и заштите животне средине: www.mpzzs.gov.rs
- Пољопривредне стручне службе Србије: www.psss.rs
- Пољопривредна стручна служба Аутономне покрајине Војводина: www.polj.savetodavstvo.vojvodina.gov.rs
- Управа за пољопривреду Града Београда: www.beograd.rs
- Привредна комора Србије: www.pks.rs
- Систем привредних комора у Србији: www.pks.rs/ONama.aspx

24

Које услове мора да испуни пољопривредник да би могао да прима субвенције и помоћ за рурални развој из Националног програма за рурални развој?

Постоје општи и посебни услови за конкурисање за помоћ из националних фондова за рурални развој.

Посебни или специфични услови за остваривање права на подстицај односе се само на поједине мере (на пример да је седиште регистровано пољопривредног газдинства на територији одређене, неразвијене општине), док општи важе за све и односе се на то да пољопривредни произвођачи:

- треба да региструју газдинство у Регистру пољопривредних газдинстава (види питање 26),
- морају да испуне све обавезе према Пореској управи (уколико је регистровано газдинство правно лице),
- морају да имају потврде да нису кривично гоњени за потраживања јавних дуговања,
- уколико нису власници земље, морају да прикажу уговор о коришћењу или закупу непокретности са роком од најмање 5 година од тренутка подношења захтева за подстицај,
- не могу тражити нове инвестиције пре него што измире све обавезе по претходно одобреним средствима.

25

Свака национална мера руралног развоја програмира се са циљем изричитог доприноса постизању једног или више приоритета ЕУ за рурални развој као што су:

- јачање исплативости пољопривредног домаћинства и конкурентности свих врста пољопривреде као и промовисање иновативних пољопривредних технологија,
- промовисање организације ланца снабдевања храном, укључујући прераду и плазирање пољопривредних производа на тржиште,
- промовисање друштвене укључености, сузбијање сиромаштва као и развој домаћинства у руралним подручјима – са нагласком на диверзификацију сеоске економије, развој малих предузећа, јачање доступности, коришћење информативно-комуникационих технологија у руралним подручјима и
- обнова, очување и побољшање екосистема повезаних са пољопривредом и шумарством

Мере предвиђене Националним програмом треба да буду комплементарне мерама ИПАРД програма ЕУ (види питање 41).

О подстицајима и актуелним конкурсима могуће је редовно се информисати путем сајта Управе за аграрна плаћања (uap.gov.rs/konkursi). Актуелни конкурси, који садрже услове, рокове, потребну документацију и друге информације, налазе се у секцији «ПРАВИЛНИЦИ». У овој секцији, поред важећих правилника, налази се текст конкурса у случају када је самим правилником предвиђено његово расписивање. Ажурне информације о подстицајима у пољопривреди пружа и Удружење за пољопривреду, прехранбену индустрију, шумарство и водопривреду Привредне коморе Србије (poljoprivreda@pks.rs).

Због чега је важно да пољопривредници региструју своје имање и домаће животиње и како то да учине?

26

Ресорно министарство за пољопривреду Републике Србије 2004. године започело је процес регистрације пољопривредних газдинстава, са циљем да се прецизно одреде корисници аграрног буџета, структура производње и капацитети, како би могла да се дефинише стратегија развоја пољопривреде и води успешна аграрна политика. Успостављање Регистра пољопривредних газдинстава доприноси унапређењу пољопривредне производње у Републици Србији – тако да буде продуктивна, богата и поштована, конкурентна на тржишту Европске уније и на другим тржиштима. Ова база података помаже да се рационалније спроводе мере за подстицање развоја пољопривредне производње и успостави директан контакт с произвођачима, без посредника. Податке који су садржани у Регистру користи једино Министарство пољопривреде и евентуално државни органи (суд, полиција, Пореска управа и Фонд ПИО). Трећим лицима се могу достављати само збирни подаци, који нису везани за конкретно пољопривредно газдинство.

Упис пољопривредних газдинстава у Регистар је добровољан, бесплатан и није везан за временски рок (упис се може извршити током целе године).

У Регистар пољопривредних газдинстава могу да се упишу:

- физичка лица – пољопривредници заједно са члановима свог породичног

пољопривредног газдинства,

- предузећа регистрована за обављање пољопривредне производње,
- земљорадничке задруге,
- предузетници регистровани за обављање пољопривредне производње,
- научно-истраживачке организације из области пољопривреде.

Регистар пољопривредних газдинстава води Министарство финансија – Управа за трезор, са својом мрежом филијала и експозитура. Упис и промена података, као и подношење захтева за одређене подстицајне мере, обавља се у подручној јединици Управе за трезор, која је надлежна према месту пребивалишта пољопривредника, предузетника, односно према месту седишта правног лица, без обзира где се изводи пољопривредна производња.

У случају да дође до било каквих промена података који су пријављени у Регистру, обавеза је да се нови подаци пријаве Управи за трезор у року од 30 дана од настанка промене. Сви подстицаји се дају само за регистроване животиње, површине и културе. Уколико се одговарајући податак (површина под одређеном културом, број стоке и сл.) не налази у Регистру газдинства, неће бити могуће остварити субвенције по том основу.

Због чега је важан попис пољопривредних газдинстава који је спроведен 2012. године?

27

На територији Републике Србије последњи свеобухватни попис пољопривреде спроведен је 1960. године. Попис пољопривреде 2012. спроведен је у оквиру Светског програма пописа пољопривреде из 2010, и подразумева свеобухватно истраживање којим су прикупљени подаци о структури пољопривредних газдинстава на територији Републике Србије.

Прикупљени подаци слика су стања у пољопривреди и користиће се за статистичке анализе које ће омогућити доношење одговарајућих одлука за подршку пољопривредној производњи и њеном развоју, до нивоа локалних заједница.

Табела бр 2: Основни показатељи, Република Србија

Број пољопривредних газдинстава	631.552
Површина пољопривредног земљишта, ха	3.861.477
Број говеда	908.102
Број свиња	3.407.318
Број оваца	1.736.440
Број коза	231.837
Број живине	26.711.220
Број кошница пчела	665.022
Број властитих двоосовинских трактора	410.894
Број чланова газдинстава и стално запослених на газдинствима	1.442.628

Извор, РЗС – Попис пољопривреде 2012

На основу ових резултата и прецизних података о свим пољопривредним и шумским ресурсима и пољопривредној производњи, преговарачки тим Србије дефинисаће преговарачку позицију са ЕУ у поглављу 11 (види питање 17).

Осим тога, резултати пописа су добра аналитичка основа за квалитетнију, правичнију и ефикаснију расподелу подршке из Националног програма за развој пољопривреде и руралних подручја.

Шта се подразумева под мрежом рачуноводствених података ЕУ о фармама (Farm Accountancy Data Network – FADN) и када ће бити уведен такав систем код нас?

Да би се креирала одговарајућа пољопривредна политика у једној држави, неопходно је познавање карактеристика те производње, а један од система који помаже у прикупљању производних карактеристика на газдинствима је и мрежа рачуноводствених података о фармама (Farm Accountancy Data Network – FADN).

Ова мрежа функционише у свим државама чланицама ЕУ, а састоји се од прикупљања података о карактеристикама производње и пословања на одабраним пољопривредним газдинствима. На овај начин, ствара се основа за различите врсте анализа које представљају полазну основу у креирању пољопривредне политике, које одсликавају реалне потребе њених корисника. Крајем 2011. године Министарство задужено за пољопривреду започело је спровођење пројекта који за циљ има успостављање мреже рачуноводствених података на одабраним газдинствима. У процесу успостављања система учествују и Републички завод за статистику, Секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство Аутономне покрајине Војводине, Институт за примену науке у пољопривреди, пољопривредне саветодавне службе и пољопривредни произвођачи.

28

Шта представља интегрисани административни систем контроле плаћања (Integrated Administration and Control System – IACS) и када ће он бити уведен код нас?

Интегрисани административни систем контроле плаћања (Integrated Administration and Control System – IACS) у државама чланицама ЕУ има за циљ да се мере подршке пољопривредним произвођачима примењују по јединици површине. Као предуслов за његово функционисање потребно је успоставити и систем идентификације парцела (Land Parcel Identification System – LPIS), који омогућава евидентирање (бележење) сваке појединачне производне парцеле као и њеног власника/корисника (пољопривредник или предузеће). Да би Србија могла да примени систем директних плаћања, неопходно је оснивање IACS система, и његово формирање се очекује у наредном периоду. Према искуствима претходних држава кандидата за чланство, формирање овог система финансирано је из претприступних фондова ЕУ (ИПА) (види питање 41).

29

Да ли Србија има програме и мере за развој руралних подручја и како се добијају средства предвиђена за те намене?

30

Крајем 2013. године Министарство задужено за пољопривреду припремило је нацрт Стратегије пољопривреде и руралног развоја, која је усвојена у августу 2014. године. Овај документ представља оквир за политичке и институционалне реформе, даје преглед основних смерница буџетских подстицаја пољопривреди и руралним подручјима, за период од 2014. до 2024. године. Стратегија је основ за припрему и других важних докумената као што су Национални програм развоја пољопривреде и Национални програм пољопривреде и руралног развоја (за период 2015–2024. година).

Доношењем Стратегије, практично је испуњен сет политичких и законских претпоставки за припрему националних програма развоја пољопривреде и руралних подручја и ИПАРД програма (види питање 41). На тај начин, држава ће свим доносиоцима одлука, привредницима и другим актерима, обезбедити јасну платформу за њихове будуће активности.

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ТРЖИШТУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Пољопривредник у Србији – пољопривредник у ЕУ

Како наш пољопривредник може бити конкурентан европском (нпр. француском или немачком)?

31

Иако се за српску пољопривреду не може рећи да има развијену конкурентност какву срећемо у већини земаља ЕУ, константан раст извоза пољопривредних производа, који Србија бележи у протеклим годинама, у великој мери показује да српска пољопривреда може бити конкурентна европској. Основни елементи конкурентности Србије у овом моменту су ниске цене пољопривредних производа, настале као последица ниске цене рада и ниске цене земљишта (услед недовољно активног тржишта земљишта). То, међутим, на дужи рок не могу бити основни фактори конкурентности српске пољопривреде.

Садашњи, незадовољавајући ниво приноса и квалитета производа резултат је недовољне финансијске подршке пољопривреди, у односу на ону коју можемо очекивати уласком у ЕУ. Простор за раст конкурентности лежи у значајним природним ресурсима, који Србију стављају у сам врх европских држава.

У Србији постоје пољопривредна газдинства која се већ сада налазе на истом, или чак вишем нивоу конкурентности од оних у непосредном окружењу, па и у западној Европи. Њихов опстанак и развој биће условљен и њиховом способношћу да даље прате развој и захтеве тржишта и да одговоре свим изазовима које они доносе. Простор за раст конкурентности лежи у значајним природним ресурсима, у сфери унапређења стандарда квалитета и унапређења производног програма, бржем продору иновација и чвршћем производном ланцу.

Колико морају бити велика пољопривредна газдинства после уласка у ЕУ?

Не постоје прописи који би дефинисали минималне величине пољопривредног поседа након уласка у ЕУ. Величина поседа може имати улогу код конкурисања за поједине врсте подршке из фондова ИПАРД (види питање 41), а и данас постоје минимални услови које газдинство мора да испуни како би било регистровано и имало право да конкурише за поједине пројекте из Националног програма за рурални развој.

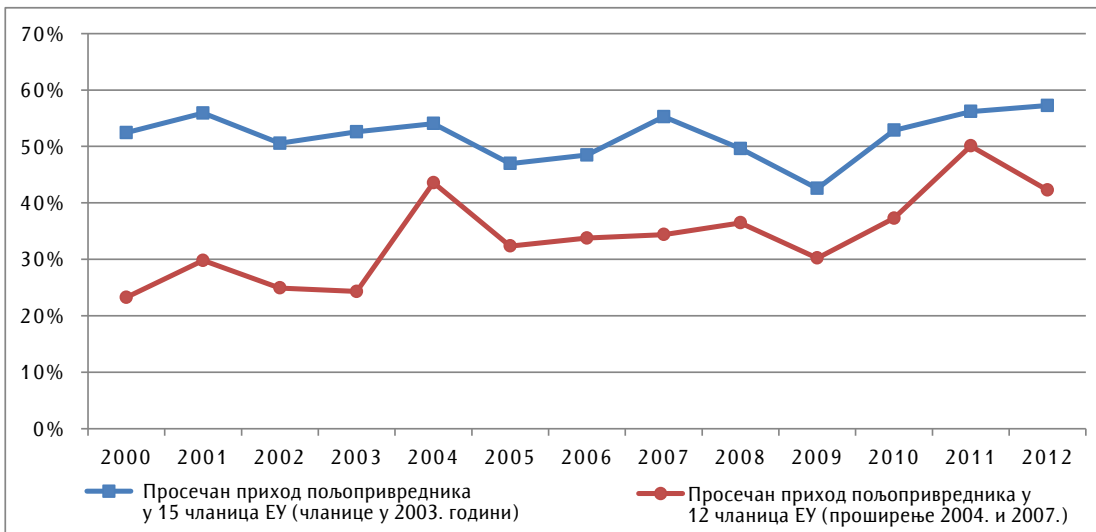
32

Како ће приступање ЕУ утицати на приходе пољопривредника?

Пуноправно чланство државе чланице у ЕУ утиче на целокупну привреду, а на приходе пољопривредника ће утицати путем политике царина на јединственом тржишту и промене у подстицајима (износ и структура – види питање 4). Мере подстицаја за јачање конкурентности пољопривредних и прехранбених производа из Србије биће актуелне након пуноправног чланства Србије у ЕУ. Такође, субвенције за унапређење пословања комерцијалних газдинстава, удруживање, модернизацију и примену нових технологија биће значајније повећане. Даном ступања у пуноправно чланство ЕУ, Србија ће имати прилику да повећа износ средстава намењених развоју у руралним срединама, изградњи инфраструктуре и конкурентности српске пољопривреде.

33

График бр 3. Просечни удео прихода пољопривредника у приходу привреде ЕУ

Извор: Европска комисија, Генерални директорат за пољопривреду и рурални развој, у складу са подацима Еуростата о пољопривредним прорачунима у државама чланицама.

Шта се подразумева под допунском делатношћу газдинства у ЕУ и какви су услови за њихово увођење?

34

Допунска делатност подразумева друге врсте пословних активности пољопривредних газдинстава, поред пољопривредне производње. Ова врста делатности представља једно од решења за опстанак породичних газдинстава која нису у стању да достигну задовољавајући ниво конкурентности, бавећи се само пољопривредном производњом. Политика руралног развоја ЕУ (види питање 5) предвиђа низ приоритета за које се може одобрити подршка, укључујући:

- изједначавање пољопривредних активности и активности блиских пољопривреди, ради обезбеђивања вишеструких делатности или алтернативних прихода и
- подршка туризму и пољопривредним делатностима.

На нивоу ЕУ нису прецизиране врсте активности за које ће се одобрити помоћ у оквиру политике руралног развоја. Битно је да појединачни пројекти, за које се тражи кофинансирање из ЕУ, буду у складу са Националним планом развоја. Овај документ прецизира одабране приоритете и мере на националном нивоу, очекиване резултате, процену потребних средстава и меродавна тела за спровођење плана руралног развоја. Заједничке институције ЕУ (види питање 9) учествују у политици руралног развоја сваке поједине чланице, пре свега путем одобравања националног плана, а затим и у надзору спровођења мера и циљева из националног плана.

Више информација:

ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_en.htm

Да ли је предвиђена државна помоћ којом би се спречило претерано уситњавање пољопривредних парцела?

35

На нивоу ЗПП не постоји подршка спречавању уситњавања земљишта. Постоје национални закони о промету и наслеђивању земљишта (са традицијом дугом и по неколико векова), којима се штити посед од уситњавања и распарчавања.

Законом о закупу земљишта Србије уређује се планирање, заштита, уређење и коришћење пољопривредног земљишта као добра од општег интереса. Члан 27. Закона забрањује уситњавање обрадивог пољопривредног земљишта на парцеле испод пола хектара. У погледу промета земљишта, српски закон предвиђа право прече куповине власницима суседних парцела, који на тај начин добијају прилику да укрупне посед. Мера коју својим ауторитетом предузима и подстиче држава је комасација. Комасацијом земљишта обезбеђује се груписање уситњеног или разбацаног поседа истог домаћинства или власника, када је то могуће.

Шта су шеме помоћи младим фармерима у ЕУ?

Шема подршке младим фармерима намењена је младим пољопривредницима (одређена старосна граница, до 40 година старости) са одговарајућим знањима и вештинама, да започну са делатношћу или да направе структурне промене на својим поседима. Најчешће ова помоћ подразумева одређену финансијску помоћ, субвенционисану каматну стопу или комбинацију ових помоћи, бонусе за инвестиције које имају већи интензитет, „грејс-период“ (одложени период) за увођење стандарда ЕУ и слично (види питање 8).

36

Шта су произвођачке организације (ПО) и у чему је њихов значај?

Произвођачке организације (ПО) окупљају произвођаче ради заједничког интереса, тј. око појединих сектора производње (произвођачи млека, шећера, меса...) и представљају важан чинилац пољопривреде ЕУ.

37

У почетку је правни оквир ЗПП за ПО омогућавао формирање само произвођачких организација. Међутим, како се ЕУ ширила на државе бивше чланице Источног блока, увидело се да је тај оквир сувише захтеван и добрим делом неостварив за пољопривредне произвођаче у тим земљама. Стога је понуђен и прелазни облик у виду произвођачких група (ПГ), које треба да се, у року од пет година, трансформишу у произвођачку организацију (ПО).

Удружени пољопривредни произвођачи, на првом месту породична газдинства, кроз изабрани правни облик (задруга, друштво с ограниченом одговорношћу, деоничарско друштво) лакше прихватају критеријуме и захеве тржишта и остварују права на бесповратна средства из европског буџета. На тај начин они могу да обезбеде стабилан развој и квалитетне инструменте и механизме за пословање у кризним ситуацијама.

Да би група произвођача била препознатљива и призната у држави чланици, она мора да има јасно дефинисан циљ пословања, број чланица, као и статут пословања. Само препознате и активне ПО представљају поузданог и поштованог партнера Европској комисији, приликом креирања Заједничке пољопривредне политике. У Србији овај сегмент још није довољно развијен, па овакве активности треба подстицати у будућности. ПО, осим што промовишу своје интересе, чиниоци су креирања и примене успешне пољопривредне политике, кројене према потребама корисника и тржишта.

Две или више ПО могу се удружити у удружење произвођачких организација. У ЗПП произвођачке организације у неким секторима пољопривредне производње (производња воћа и поврћа) чине камен темељац шеме за подстицаје производњи. Као илустрација наведеног, у 2011. години 46% тржишта воћа и поврћа у ЕУ било је снабдевано путем ПО, произвођачких група (мањи број произвођача, са мањим обимом производње) или путем удружења произвођачких организација.

Какав је положај, статус и значај задруга у ЕУ?

38

У ЕУ, као и широм света, постоје многобројни облици задругарства. Задругарство у целом свету, па и у ЕУ, гради се на следећим принципима и вредностима:

1. добровољно и отворено чланство,
2. демократска контрола од стране задругара,
3. економско учешће задругара,
4. аутономија и независност задруге,
5. образовање, обука и информисање,
6. међузадружна сарадња и
7. брига за заједницу.

Задружни савез Србије је асоцијација земљорадничких задруга Србије, основан 1895. године као Главни савез српских земљорадничких задруга. Када је исте године основан Међународни задружни савез (International Co-operative Alliance-ICA) у Лондону, Србија је била један од оснивача, поред Француске, Италије, Енглеске, Белгије, Данске, Аргентине, Аустралије, Америке, Индије, Француске и Швајцарске.

Међународни задружни савез (International Co-operative Alliance – ICA) установио је седам основних правила која изворно дефинишу задружно предузеће и шта би оно требало да представља. У свету је прихваћено да задруге представљају мала и средња предузећа која могу имати велики утицај на економску и социјалну структуру државе. Степен развијености задругарства одређен је друштвено-економским условима привређивања и институционалним амбијентом.

Новија економска и привредна пракса показују да су у појединим земљама и појединим секторима ЕУ задруге задржале важну улогу у привредном систему. Модел задружних структура различит је у појединим земљама чланицама и зависан је највише од достигнутог нивоа привредног развоја.

Шта се исплати/не исплати производити за тржиште Европске уније?

39

Тржиште ЕУ засновано је на принципу исплативости производа, не само произвођачима већ и потрошачима. Отуда, одговор на ово питање није једноставан. У сваком случају, одлука о томе шта ће производити на свом газдинству пре свега је на самом произвођачу. Он мора планирати своју производњу у складу са ситуацијом на тржишту, али и у складу са својим могућностима да понуди тржишту производ који ће бити конкурентан ценом и квалитетом.

Наука, такође, нема одговор на питање која је оптимална производна структура, која је оптимална величина газдинства и слично. Газдинства бирају своју развојну стратегију у складу са расположивим ресурсима, пословним амбијентом и потребама тржишта, што су фактори који се динамично мењају.

Нека од истраживања тржишта указују да земље као што је Србија на европско тржиште најлакше могу пласирати производе који се одликују врхунским квалитетом, уграђеном додатом вредношћу (прерађене), затим еколошке (органске) производе и друге препознатљиве, специфичне традиционалне локалне производе и услуге.

Субвенције у пољопривреди

Да ли ће српски пољопривредници имати једнака права на директна плаћања као и колеге из држава „старих“ чланица када Србија постане чланица ЕУ?

Уласком Србије у ЕУ, право на директну помоћ имаће сви регистровани пољопривредни произвођачи који поштују правила производње у вези са здрављем људи, животиња и биљака, који штите животну средину и воде рачуна о добробити животиња и они који земљиште одржавају у складу са добром пољопривредном праксом (види питања 4 и 49).

У тренутку пуноправног чланства у ЕУ, сви пољопривредни произвођачи из Србије оствариће једнака права на подстицаје као и њихове колеге из држава дотадашњих чланица ЕУ, али висина те подршке постепено ће се усклађивати до нивоа који важи за државе старе чланице. Овакав приступ образложен је чињеницом да би изједначен износ подршке у моменту прикључења довео до значајно вишег дохотка пољопривредника нове државе чланице у односу на друге категорије запослених у привреди.

Државе које су постале чланице ЕУ 2004. године по правима на висину субвенција из пољопривредног буџета ЕУ изједначиле су се са старим чланицама тек након 10 година (2013. године).

40

Шта је Инструмент претприступне помоћи за рурални развој за период 2014–2020 (ИПАРД II)?

ИПАРД II представља једну од приоритетних области Инструмента за претприступну помоћ ЕУ (ИПА) у периоду 2014 – 2020, намењену руралном развоју. Да би држава кандидат за чланство у ЕУ могла да користи ова средства мора да успостави посебан систем за њихово планирање, доделу и контролу, који се заснива на концепту и правилима које постоје у оквиру ЗПП.

Основни циљеви програма ИПАРД II су пружање подршке у усклађивању са европским стандардима у области пољопривреде и руралног развоја, као и допринос одрживом развоју пољопривредног сектора и руралних подручја. Карактеристика овог инструмента је да се спроводи без претходних контрола Европске комисије.

Више информација:

ec.europa.eu/agriculture/enlargement/assistance/ipard/index_en.htm

41

Које су мере дефинисане програмом ИПАРД II?

42

Програмом ИПАРД II дефинисане су мере за подршку руралном развоју у складу са актуелним уредбама Европске уније:

- инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава,
- инвестиције у прераду и маркетинг пољопривредних производа (приоритетни сектори су млеко и млечни производи, месо и производи од меса и сектор воћа и поврћа),
- инвестиције у диверзификацију пословних активности на газдинству,
- припрема и спровођење локалних акционих стратегија – ЛИДЕР приступ (види питање 5),
- агро-еколошке мере – органска пољопривреда.

Ко ће моћи да конкурише за добијање средстава из програма ИПАРД II?

43

За добијање средстава из програма ИПАРД II моћи ће да конкуришу физичка лица (укључујући и предузетнике), правна лица и пољопривредна газдинства у активном статусу уписана у регистар пољопривредних газдинстава (види питање 26), у складу са условима који су дефинисани за сваку од наведених мера. Корисници мера морају да у потпуности испуне опште и специфичне услове за сваку од наведених мера.

Да ли пољопривредна газдинства морају да имају одређену величину приликом конкурисања за мере подстицаја из ИПАРД II програма?

44

Да би се пољопривредна газдинства уписала у регистар пољопривредних газдинстава (види питање 26), морају да имају одређену величину. За поједине мере програма ИПАРД II (види питање 42) прописана је минимална величина поседа, минимални број стоке, капацитет сакупљеног млека и остали специфични услови које пољопривредно газдинство мора да испуни приликом конкурисања.

Више информација:

ec.europa.eu/agriculture/enlargement/assistance/ipard/index_en.htm

Шта значи „диверзификација прихода газдинстава“?

Под појмом „диверзификација прихода газдинстава“ подразумева се увођење нових активности, нових услуга и нових производа којима се остварују додатни приходи пољопривредног газдинства. Увођење нове активности у оквиру пољопривреде, нпр. прелазак са това јунади на производњу млека, може да се подразумева под диверзификацијом прихода газдинстава, као и покретање нових производа и услуга које су повезане са пољопривредом, нпр. сеоски туризам. Под појмом „плуриактивност“ (вишеструка активност) у Европској унији се подразумева доходак остварен радом у другим секторима који су независни од пољопривреде.

45

Каква је процедура за конкурисање за мере подстицаја?

Процедура конкурисања за подстицаје састоји се од следећег:

- Управа за аграрна плаћања расписује годишње конкурсе, прихвата конкурсну документацију и обрађује је, припрема релевантне приручнике за конкурисање, одобрава подстицајна средства (види питање 22),
- корисници програма ИПАРД II подносе комплетну документацију Управи за аграрна плаћања,
- Управа за аграрна плаћања спроводи административну проверу и контролу пре одобравања захтева, у току спровођења захтева, пре исплате средстава и 5 година након исплате средстава,
- захтеви се рангирају на основу јасно дефинисаних критеријума.

46

Када се очекује да ће бити објављени први позиви за коришћење средстава из програма ИПАРД II?

Објављивање првих позива за коришћење средстава из програма ИПАРД II очекује се у 2016. години. Акредитација Агенције за аграрна плаћања очекује се почетком 2016. године (види питање 22). Од момента акредитације Агенције стичу се услови за расписивање конкурса на којима могу да конкуришу пољопривредни произвођачи и пољопривредна газдинства.

47

ПОЉОПРИВРЕДА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЕУ

ЕКО-пољопривреда

Каква је политика заштите животне средине у ЕУ?

48

Процес приступања Европској унији у области заштите животне средине доприноси јачем процесу очувања, заштите и унапређења животне средине, као и заштите здравља људи, али и планском и рационалном искоришћавању природних ресурса. Посебна пажња ЕУ посвећена је борби против климатских промена и мерама које доприносе решавању регионалних и светских проблема у овој облсти.

Питање животне средине има карактер међусекторске политике. То значи да ЕУ и државе чланице приликом креирања секторских политика ради постизања одрживог развоја полазе од општих циљева заштите животне средине, који су дефинисани у Уговору о ЕУ.

Каква је веза политике заштите животне средине у ЕУ и политике директних подстицаја у пољопривреди? Шта се подразумева под појмом „унакрсна усаглашеност“ (cross-compliance)?

49

Унакрсна усаглашеност (Cross-compliance) је механизам који повезује директна плаћања са основним стандардима који се тичу животне средине, безбедности хране, здравља животиња и биљака и добробити животиња, као и очувања земљишта у добром стању.

Унакрсна усаглашеност је законска обавеза по основу Уредбе Савета 73/2009 и Уредбе Комисије 1122/2009.

На овај начин Европска унија је потпуно интегрисала захтеве за очувањем животне средине у Заједничку пољопривредну политику. Битан резултат ове интеграције је примена једног од основних принципа заштите животне средине у ЕУ, а то је да загађивачи снес трошкове испуњења стандарда очувања животне средине. Са друге стране, ЗПП ставља на располагање своје инструменте како би се олакшало испуњавања датих стандарда. На тај начин, ЕУ остварује сингерију између две важне политике.

Да ли ЕУ регулише стављање ђубрива у промет?

Уредба Европског парламента и Савета 2003/2003, која се односи на ђубрива, има за циљ да на заједничком тржишту Европске уније обезбеди слободан проток минералних ђубрива. Њоме се регулишу услови за означавање ђубрива ознаком “ЕС fertilisers” (ЕЗ ђубрива) која омогућава слободан проток ових производа на територији јединственог тржишта ЕУ. Да би се квалификовала за ову ознаку, ђубрива морају да буду произведена по правилима дефинисаним у оквиру Уредбе, односно да немају штетних ефеката по здравље људи и биља, да не утичу на животну средину; тек када се спроведу релевантна узорковања и анализе, могу бити означена термином “ЕС fertilisers”. Листа ових ђубрива није коначна и може се допуњавати односно мењати, за шта је потребно испуњавање одређених услова, везаних за техничке карактеристике ђубрива. За проширење листе ђубрива одговорна је Европска комисија. Свака држава чланица ЕУ има право да, коришћењем заштитне клаузуле, привремено повуче са тржишта производе за које сматра да представљају опасност по здравље људи и животиња или за животну средину.

50

Да ли ЕУ регулише стављање у промет средстава за заштиту биља?

У Уредби Европског парламента и Савета 1107/2009 о стављању у промет производа за заштиту биља дефинисана је листа критеријума за одобравање активних супстанци – на основу њихове ефикасности, састава, својстава, доступних метода анализе, утицаја на људско здравље и животну средину. Активне супстанце средстава за заштиту биља одобравају се на нивоу ЕУ, а одговорност за њихово стављање у промет је на државна чланицама. Пријаве за пласирање одређеног средства за заштиту биља подносе се ресорној институцији државе на чије тржиште ће се производ пласирати први пут у ЕУ. Пријаве садрже све информације неопходне за процену потенцијалног утицаја производа за заштиту биља на здравље људи и животиња, као и на животну средину.

51

Да ли је производња генетски модификованих организама (ГМО) забрањена у ЕУ?

Узгој и продаја генетски модификованих организама (ГМО) дозвољени су у ЕУ, али под веома строгим условима. Државе чланице ЕУ постигле су договор о новим прописима за узгој генетски модификованих култура на територији ЕУ. Тиме је омогућено да се ограничи или забрани узгајање генетски модификованих организама који су одобрени на нивоу ЕУ. Према тренутним прописима, за сваку генетски модификовану сорту се мора добити одобрење из ЕУ, уз процену безбедности и изјашњавање држава чланица. Генетски модификовани организми не могу бити стављени у промет уколико нису прошли темељну процену ризика Европске агенције за безбедност хране (European Food Safety Authority – EFSA) и експертских тела држава чланица. Према прописима ЕУ, фирма која има дозволу за узгој ГМО мора да спроводи стриктни надзор могућих нежељених ефеката на животну средину, при чему Агенција редовно контролише тај надзор.

52

Такође, производи који се састоје од ГМО, садрже их или су произведени од њих, морају бити јасно означени, осим оних који садрже мање од 0,9% модификације

сваког састојка. То потрошачима даје пуну слободу избора у погледу тога да ли желе да их купе или ће се определити за конвенционално гајене производе.

Процес ауторизације хране која садржи ГМО (за људе или животиње) прописан је Уредбом 1829/2003, у складу са којом компаније подносе пријаве надлежним телима у државама чланицама. Пријава садржи обимну документацију са бројним студијама и анализама, предлозима за означавање производа и др. Национално тело прослеђује пријаву Европској агенцији за безбедност хране која је даље прослеђује другим државама чланицама и доставља мишљење о пријави која је заснована на научној оцени посебног панела експерата. Европска комисија на основу мишљења Агенције, прави предлог одлуке о одобрењу коју доставља Комитету за ГМО, састављеном од представника држава чланица, који о њему одлучују квалификованом већином (свака држава има одређени број гласова, а одлука се доноси са 232 од укупно 321 гласа).

Регистар одобрених ГМО: ec.europa.eu/food/dyna/gm_register/index_en.cfm

Више информација на: ec.europa.eu/food/food/biotechnology/index_en.htm

СЕКТОРИ ПОЉОПРИВРЕДЕ У ЕУ

Вишегодишњи засади

Који су услови за подизање нових засада у земљама ЕУ и која документација је потребна за то?

53

Европска унија својим прописима не предвиђа постојање квота које би се односиле на подизање нових засада, и то представља слободну процену сваког произвођача. Ипак, произвођачи су у обавези да поштују Кодекс добре пољопривредне праксе (види питање 67), прописе који се односе на регулисање безбедности хране, али и мере које су усмерене на очување животне средине (види питање 48). Иако је подизање нових воћњака дозвољено, подизање нових винограда, на нивоу ЕУ, по важећим прописима није могуће. Дозвољено је обнављање старих винограда или да се на месту старих подигну нови виногради. Савет пољопривредницима који се баве виноградарством је да се пре уласка у ЕУ, заправо током преговора о уласку у ЕУ, обнове стари или подигну нови виногради, што би допринело бољој преговарачкој позицији Републике Србије.

Шта су квоте за млеко и да ли ће оне постојати када Србија уђе у ЕУ?

Квоте за млеко (или, тачније, квоте млечних производа) су мера коју ЕУ користи са циљем интервенисања у области пољопривреде. Услед великог пораста производње млека, ЕУ је 1984. године увела квоте за млеко, које су одређене на основу производње у референтној (почетној) години. Свака држава чланица има одређену квоту, а евентуално премашивање тих квота кажњава се „порезом на вишак“.

Сврха уведених квота је да, под контролом, допринесу адекватној производњи млека. Квоте за млеко су везане за имања и оне представљају количину млека коју пољопривредник сваке године може да прода без плаћања дажбине. Квоте за млеко се могу купити и продати или стећи или изгубити на други начин, ако постоји тржиште за њих.

Свака држава чланица има две квоте – једну за испоруке млекарима (97.6% од укупног броја у ЕУ), а другу за директну продају на нивоу пољопривредног газдинства (2,4%) и ове количине су расподељене међу произвођачима (индивидуалне квоте) у свакој држави чланици.

Квоте за млеко биће укинуте од 1. априла 2015.

54

Како ЕУ промовише здраву исхрану и конзумирање млека и млечних производа?

ЕУ шема Школе млека има за циљ да међу децом подстакне потрошњу здравих млечних производа који садрже важне витамине и минерале. Шема нема за циљ само подизање свести о значају здраве исхране, већ има и образовни карактер, а тиме и значајно доприноси у борби против гојазности међу децом. Шема Школа млека је ту да обезбеди квалитетне производе за децу, да допринесе здравом начину живота и да унапреди образовање о нутритивним аспектима исхране. Европска комисија је 30. јануара 2014. објавила предлог о обједињавању два тренутно одвојена програма – Школе воћа и Школе млека – у заједнички оквир.

55

Шта треба да урадимо у производњи млека што до сада нисмо?

Републику Србију у процесу приступања Европској унији очекују велике промене, а у оквиру производње млека препорука је да се оформи регистар газдинстава из области сточарства, и то на локалном нивоу, што би помогло раздвајању газдинстава која се баве одређеном производњом од оних која се баве мешовитом производњом. Препорука је и да се породична газдинства специјализују и повећају производњу до максималне за постојећу величину газдинства. По искуствима ЕУ, мешовита газдинства спадају у категорију мање продуктивних, што је допринело уситњавању поседа, док Европска унија предлаже увећање приноса и обједињавање поседа у исту област производње.

56

Иновације у пољопривреди

Да ли произвођачи хране могу да користе програм ЕУ Хоризонт 2020?

57

Хоризонт 2020 је нови програм ЕУ за финансирање истраживања и иновација за период од 2014. до 2020. године, са буџетом од око 80 милијарди евра. Хоризонт 2020 обједињује теме за истраживање које су биле обухваћене и претходним програмима ЕУ, али који више нису у примени, а то су: Седми оквирни програм (ФП7), Програм за конкурентност и иновације (ЦИП) и Европски институт за иновације и технологију (ЕИТ).

Хоризонт 2020 чине три главне теме:

- изврсноћ у науци (Excellence in Science),
- вођство у индустрији (Industrial Leadership) и
- друштвени изазови (Social Challenges).

Област пољопривреде спада у тему Друштвени изазови, а сродне теме у програму Хоризонт 2020 су: безбедност хране, одржива пољопривреда и шумарство, поморство, истраживање поморских и унутрашњих вода и биоекономија.

Европска унија покушава да пронађе механизме како би унапредила област пољопривреде и припремила се за економски раст, али и сталан раст светске популација, чије повећање утиче на већу производњу пољопривредних производа. У том циљу Европска унија развија нову визију која обезбеђује одрживо снабдевање храном, одрживост животне средине и развој и унапређење економских могућности кроз пољопривреду.

Више информација: ec.europa.eu/programmes/horizon2020/

Који су услови и начин конкурисања за програм Хоризонт 2020?

58

За конкурисање у оквиру програма Хоризонт 2020 могу се пријавити мала и средња предузећа, пољопривредна газдинства, појединци и други. Предузећа најчешће узимају учешће у форми тзв. колаборационих пројеката, где, у сарадњи са истраживачким институцијама, раде на истраживању и иновацијама. Ови пројекти подразумевају учешће најмање три партнера из различитих европских држава.

За иновативна предузећа са великим потенцијалом за раст, Хоризонт 2020 нуди могућност да се – сами или у сарадњи са партнерима – пријаве за Инструмент за мала и средња предузећа. Овај инструмент има три фазе:

- Фаза 1 – са фиксним буџетом од 70.000 евра за испитивање тржишног потенцијала и технолошке изводљивости иновације,
- Фаза 2 – са буџетом до 2,5 милиона евра за активности које треба да обезбеде да иновација буде спремна за тржиште (нпр. израда прототипа, тестирања у радном окружењу, пилотирање, прилагођавање потребама купаца) и

- Фаза 3 – подразумева комерцијализацију иновације уз нефинансијску помоћ ЕУ.

Хоризонт 2020 нуди и подршку у олакшавању услова за иновативна мала и средња предузећа у проналажењу финансијских средстава. Ови инструменти спроводе се у сарадњи са финансијским посредницима, банкама и фондовима предузетног капитала. Кредити и капитална улагања које нуде ови финансијски посредници су приступачнији јер ЕУ делом преузима ризик улагања.

Више информација: ec.europa.eu/programmes/horizon2020/

Сточарство

Како је у ЕУ утврђен систем праћења (следљивости) говеда и говеђег меса? Да ли овај систем важи само за говеђе или и за друге врсте меса (на пример за прасад, живину)?

Европска унија је успоставила систем обележавања и регистрације за говеда, овце, козе, свиње, коње као и кућне љубимце. Формирање ових регистара има за циљ да се успостави праћење кретања стоке и контрола од стране надлежних ветеринарских служби, како би се на тај начин спречило ширење болести и осигурала безбедност хране и заштита потрошача.

59

Да ли се овај систем примењује и у Републици Србији?

Законом о ветеринарству Републике Србије и на основу релевантних подзаконских прописа којима се регулише начин обележавања и вођења евиденције о обележеним животињама (говедима, копитарима, овцама, свињама, козама, псима, пчелињацима) у Србији, успостављени су системи обележавања и регистрације ових врста животиња. Систем се непрекидно унапређује и омогућава боље праћење производа, ефикаснију контролу, виши ниво заштите потрошача и безбедности хране.

60

Више информација: www.vet.minpolj.gov.rs

Како ће улазак Србије у ЕУ утицати на производњу говеда, свиња, живине, ситне стоке и осталог?

Квоте за производњу меса не постоје на нивоу Европске уније, тако да се месо може производити у складу са захтевима тржишта, али уз строго спровођење здравствено-ветеринарских мера. Производња меса у Републици Србији не покрива потребе домаћег тржишта, тако да се месо увози. На увоз меса додатно је утицала и либерализација тржишта и добри производни услови у ЕУ, чему тежи и Република Србија (види питање 11). Приступање Србије ЕУ не би требало да значајније утиче на смањење

61

производње меса. Очекује се да ће производња у сектору меса бити уже специјализована међу произвођачима, а да ће евентуални подстицаји бити условљени не само применом одговарајућих стандарда већ и тиме да једино регистровани произвођачи могу да остварују права на одређена подстицајна средства.

Шта за индустрију прераде меса значи приступање ЕУ?

62

Приступање Србије Европској унији представљаће изазов за српске произвођаче меса, имајући у виду увођење још строжијих правила у производњи и контроли од стране надлежних ветеринарских служби, праћење линије клања, категоризације и утврђивање квалитета меса (види питања 11 и 12).

Када је у питању контрола и сертификација производње меса у ЕУ, за то су надлежни независни контролори са лиценцом, који нису запослени у министарствима надлежним за пољопривреду и нису представници произвођача, односно прерађивачи меса.

Више информација: www.vet.minpolj.gov.rs

Живинарство

Постоје ли количинска ограничења приликом гајења живине, с обзиром на проблем органског отпада?

63

Индустријализацијом сточарства растао је број грла на фармама до нивоа који онемогућава да се стајњак адекватно чува и примени на расположивом земљишту. Стога је растао притисак за усвајање мера које су усмерене на заштиту животне средине, посебно у сектору пољопривреде. У неким државама Европске уније уведено је ограничење броја животиња по јединици површине, које се изражава као број условних грла или група по јединици површине. У Европској унији не постоје посебна количинска ограничења с обзиром на проблем органског отпада који се ствара приликом гајења живине, међутим, произвођачи живине морају да се придржавају обавеза одлагања стајњака у одговарајућа складишта за чување.

Шта је Заједничка политика рибарства (ЗПР)?

Заједничка политика рибарства (ЗПР) је инструмент Европске уније за очување рибљих ресурса и управљање рибарским флотама. Постављена као заједничка европска политика, она омогућава свим рибарским флотама ЕУ једнак приступ водама Европске уније и на тај начин омогућава конкуренцију на европском нивоу.

Основна сврха ове политике је обезбеђивање еколошке, економске и социјалне одрживости рибарства, али и здраве и безбедне хране за потрошаче. Са економске стране, ЗПР подстиче динамичан развој рибарске индустрије, уз очување животног стандарда рибарских заједница. Посебан значај се даје ограничењима улова рибе, како би се сачувао рибљи фонд, али и другим активностима које треба да сведу на најмању меру човеков негативни утицај на животну средину и екосистем.

ЗПР покрива четири кључне области:

1. управљање рибљим фондом,
2. европске флоте ван територијалних вода ЕУ и регулисање рибарства на међународном нивоу,
3. заједничка организација тржишта и
4. финансирање кроз Европски фонд за рибарство и поморство.

64

Да ли се Заједничка политика рибарства односи и на рибњаке?

ЗПР се односи и на рибњаке. Европска комисија је 2013. године објавила и стратешке смернице како би подстакла развој рибарства у рибњацима кроз Заједничку политику рибарства.

Дефинисана су четири приоритета:

- смањење административног терета за произвођаче,
- унапређење приступа водама,
- унапређење конкурентности и
- коришћење конкурентских предности заснованих на високом квалитету, здравственим и еколошким стандардима.

Државе чланице, заједно са Европском комисијом, треба да осмисле конкретне начине којима ће се инструменти ЗПР користити за помоћ рибарској индустрији. Једна од првих активности у том смеру је и заједничка кампања: Гајено у ЕУ (Farmed in the EU).

Више информација: ec.europa.eu/fisheries/inseparable/en/farmed-eu

65

Шта финансира Европски фонд за рибарство и поморство (ЕФРП) и да ли земље које немају излаз на море имају приступ овим ресурсима?

66

ЕФРП је један од пет европских структурних и инвестиционих фондова намењен финансирању:

- рибара (ловаца и произвођача), ради прилагођавања стандардима одрживог рибарства,
- диверзификације активности у заједницама приобаља,
- креирања нових радних места и унапређења квалитета живота на европским оба-лама и
- лакшег приступа финансирању за привредне субјекте.

Укупан буџет ЕФРП за период 2014–2020 износи 5,75 милијарди евра (годишње око 820 милиона евра) које су распоређене на године и државе чланице. Основ за одређивање националних буџета јесте развијеност аквакултуре у свакој земљи. Новац се улаже према оперативном програму који свака држава чланица доноси а одобрава Европска комисија. На националним телима је избор пројеката који ће се финансирати како би се остварио предвиђени план. Новац у оквиру Фонда намењен је, између осталог, и за узгој рибе у рибњацима. ЕФРП подржава улагања у еколошки раст, иновације и унапређење конкурентности тзв. рибљих фарми.

Као илустративан пример узмимо неколико европских држава без приступа на море, које су корисници овог фонда:

Држава чланица	€
Чешка	4,4 мил.
Мађарска	5,6 мил.
Аустрија	1,0 мил.

Добра пракса

Шта је кодекс добре пољопривредне праксе?

67

У складу са својим специфичностима, свака држава чланица Европске уније је у обавези да донесе Кодекс добре пољопривредне праксе, и он се примењује у свакој од држава Европске уније. Кодекс садржи минимум стандарда за управљање пољопривредним газдинством, а они укључују:

- заштиту природних ресурса,
- управљање животном средином,
- безбедност радне снаге,
- здравље и добробит животиња,
- безбедност хране и
- здравствену заштиту.

Да ли у ЕУ постоји ограничење у количини органског ђубрива које се уноси у земљиште?

Уношење органског ђубрива (чврстог и течног стајњака) у земљиште може се обављати само у вегетацијском периоду. При томе се мора водити рачуна о стадијуму вегетације, временским размацима примене стајњака, температури и влажности ваздуха и др. Стајњак треба подједнако распоредити по површини земљишта, а на незасејаним површинама потребно је стајњак што пре унети у земљиште. Важно је истаћи да укупна количина азота, унета у земљиште путем стајњака, не сме прекорачити 170 кг/ха годишње.

68

Вино

Шта је Србија учинила у погледу заштите географског порекла вина?

У погледу заштите географског порекла (види питање 82), усвојен је Правилник о изгледу, садржини и начину истицања евиденционе маркице за вино са географским пореклом, што је у складу са Законом о вину Републике Србије. Од септембра 2010. године успостављена је и процедура обележавања вина са географским пореклом евиденционим маркицама. Вина са географским пореклом (Protected geographical indication – PGI) или заштићеном ознаком порекла (Protected designation of origin – PDO) су вина која су произведена од грозђа из дефинисаних виноградарских производних подручја, у којима се одвија и технолошки поступак производње вина. Све виноградарске парцеле треба да буду премерене у складу са системом снимања површине из сателита (GPS), а целокупну производњу и грозђа и вина контролише организација којој је надлежно Министарство пољопривреде поверило ове послове. Након завршене процедуре контроле, испуњени су услови да се вино декларише као вино са географским пореклом и да се обележава евиденционим маркицама. „Регионално“ вино се обележава (PGI) маркицама зелене боје (и традиционалном ознаком GI), маркицама за квалитетно вино са географским пореклом (PDO) и маркицама црвене боје (и традиционалном ознаком К.П.К.), као и маркицама љубичасте боје (и традиционалном ознаком К.Г.П.К.).

69

На овај начин омогућава се контрола вина са географским пореклом у промету, а овако успостављен систем омогућава гаранцију провереног географског порекла и квалитета. Свака маркица је заштићена од фалсификовања и има свој јединствен серијски број, којим се винима са географским пореклом даје посебан значај и истиче додата вредност (види питања 84 и 85).

На нивоу ЕУ постоји заштита порекла за вина, алкохолна пића, ароматична вина, за пољопривредне производе и храну, а размишља се и о увођењу порекла за непољопривредне производе. Ознака географског порекла за вина уведена је у ЕУ 1970. године, потом 1989. године за алкохолна пића, 1991. године за ароматизована вина и 1992. године за друге пољопривредне производе.

Према евиденцији од краја априла 2014. године, у ЕУ је било заштићено 336 назива алкохолних пића, 1.577 назива вина и 1.184 назива пољопривредних производа.

База података E-BACCHUS је база ЕУ која садржи заштићене ознаке географског порекла за вина, пореклом из земаља чланица Европске заједнице или из трећих земаља.

Више информација: ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus

Више информација: www.zis.gov.rs и ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/index_en.htm

Хоће ли држава штитити српске винаре од превеликог увоза страних вина и како?

70

Производња квалитетног вина која ће на тржишту Србије и тржишту ЕУ бити препознатљива и ценовно конкурентна представља једини начин да се српски произвођачи вина заштите од превеликог увоза вина, произведеног у државама чланицама ЕУ (види питање 84). Производња вина мора да буде заснована на врхунским, квалитетним, аутохтоним сортама грожђа из Србије, а произвођачи вина да буду извозно оријентисани и да наступају удружено, у оквиру винарских кућа или преко Привредне коморе.

Заштита и контрола ознака вина, алкохолних пића и ароматизованих вина дефинисана је у Протоколу 2 о узајамним преференцијалним концесијама за одређена вина, узајамном признавању, заштити и контроли ознака вина, алкохолних пића и ароматизованих вина уз Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица и Републике Србије. Ове преференцијалне, повољне трговинске концесије за одређена вина, међусобно су договориле Република Србија и ЕУ, као и узајамно признавање, заштиту и контролу ознака вина, алкохолних пића и ароматизованих вина. Наведеним протоколом, Република Србија дала је ЕУ квоту за увоз вина пореклом из ЕУ на тржиште Србије без царина, и то у износу од 25.000хл, а ЕУ је дала Србији квоту за извоз вина на тржиште ЕУ у количини од 67.300хл, под условом да ни Србија, ни ЕУ не исплаћују никакве извозне субвенције за извоз наведених количина (види питање 11).

Више информација: www.pks.rs/aplikacije/carinskestope.aspx и exporthelp.europa.eu

Који прописи ЕУ регулишу виноградарство и винарство, и у којој мери их је Србија пренела у домаће законодавство?

71

У оквиру поглавља 11 (види питање 17), које се односи на пољопривреду и рурални развој, представљена је и Директива ЕУ 1308/2013 која се односи на успостављање Заједничке организације тржишта пољопривредних производа у којој је обухваћен правни оквир који регулише сектор винарства и виноградарства у Европској унији. Законодавство које регулише ову област на нивоу ЕУ обухвата прописе који се односе на заједничку организацију тржишта за вино, потом прописе који регулишу географске ознаке, порекло, енолошке праксе, као и правила о означавању. Када је у питању усаглашавање националног законодавства са правним тековинама ЕУ, Закон о вину

који је усвојен 2009. године, као и подзаконски акти, у складу су са најновијим захтевима и прописима ЕУ у овој области.

Пчеларство

Какав је статус пчеларства у ЕУ?

Европска унија је други произвођач меда у свету и има значајну улогу када је у питању трговина пчеларским производима. Пчеларство је веома заступљено у земљама чланицама ЕУ и има тренд пораста.

Колико је пчеларство важна привредна грана у ЕУ говори и то што ЕУ подстиче производњу меда и пчелињих производа тако што суфинансира 50% инвестиција у пчеларству. У периоду од 2011. до 2013. године, Европска унија је издвојила 32 милиона евра за суфинансирање ове гране пољопривредне производње, а за период 2014-2016. година биће издвојено 33,1 милион евра за државе чланице.

Свака чланица, у оквиру Националног програма развоја пољопривреде, мора да донесе детаљне мере које ће допринети развоју пчеларства, као и мере контроле спровођења овог програма. Постоји шест основних мера које се односе на: техничку помоћ пчеларима и удружењима пчелара, контролу варое, рационализацију сезонског преноса кошница, анализу меда, обнављање кошница и примењено истраживање.

Више информација: ec.europa.eu/agriculture/honey/index_en.htm

72

БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ У ЕУ

Стандарди

Каква је веза политике ЕУ у области безбедности хране и ЗПП?

Пољопривредна политика ЕУ, заједничка за све државе чланице, као и безбедност хране у ЕУ, међусобно су повезане. Генерални директорат Европске комисије за пољопривреду и рурални развој (DG AGRI) задужен је за креирање и праћење спровођења ЗПП, а Генерални директорат за здравље и заштиту потрошача (DG SANCO) има у надлежности безбедност хране (види питања 1 и 9).

За процене ризика и могућност нарушавања безбедности хране и хране за животиње задужена је Европска агенција за безбедност хране (European Food Safety Authority – EFSA).

73

Развој ЗПП и безбедности хране резултат су високих стандарда које су потрошачи држава чланица ЕУ поставили након одређених криза до којих је долазило (болест лудих крава, диоксин у храни за животиње, афлатоксинска криза и сл.), а све са циљем да се заштите здравље потрошача, јавно здравље и животна средина.

Имајући то у виду, политика безбедности хране представља озбиљан задатак и изазов како за државе чланице ЕУ, тако и за државе кандидате. За активности које воде унапређењу система безбедности хране у ЕУ у сваком буџетском периоду (тренутно 2014-2020) планирају се подстицаји (види питање 4) који су повезани са поштовањем стандарда производње (висок квалитет производа, добробит животиња), али и за заштиту животне средине (види питање 49).

Да ли стандарди безбедности хране утичу на конкурентност домаће пољопривреде?

74

ЕУ, кроз мере заједничке пољопривредне политике, поставља високе стандарде безбедности хране, који у великој мери утичу на конкурентност домаће пољопривреде, укључујући и прехранбену индустрију. Достижање европских стандарда у производњи хране захтева значајна улагања, почевши од примарне пољопривредне производње, јер се безбедност хране мора контролисати и обезбедити још на њиви/пољопривредном газдинству. Улагања која очекују домаће пољопривредне произвођаче и прехранбену индустрију односе се на унапређење опреме, увођење нових технологија и усавршавање запослених, што ће све довести до повећања цене коштања појединих производа. Уколико бисмо упоредили средства која су у буџету Републике Србије намењена за пољопривреду и подстицајна средства која су нашим произвођачима на располагању са нивоом субвенција на која могу рачунати пољопривредни произвођачи у ЕУ (види питање 6), јасно је да је повећање конкурентности домаћих произвођача веома захтеван, сложен и скуп процес.

Који стандарди у безбедности хране се примењују у ЕУ?

75

Политика безбедности хране у ЕУ заснована је на низу принципа који су установљени или унапређени почевши од 2000. године (види питање 18). Тежња ка високом степеноу заштите људског здравља представља један од основних циљева „Закона о храни“, којим су дефинисана и остала општа начела.

Стандарди безбедности хране у ЕУ наведени су у тзв. „Општем закону о храни“, односно Уредби 178/2002 Европског парламента и Савета из 2002. године. Такође, постоји и сет уредби назван „Хигијенски пакет“ (Уредбе 852/2004/ЕЗ, 853/2004/ЕЗ, 854/2004/ЕЗ и 882/2004/ЕЗ), као и правни прописи ЕУ који регулишу специфичне области хране и хране за животиње, као што су: исхрана животиња (укључујући медицинску храну), хигијена хране и хране за животиње, зоонозе, споредни производи животиња, резидуе, загађивачи, контрола и искорењивање болести животиња које могу да утичу на јавно здравље, означавање хране и хране за животиње, адитиви за храну и храну за животиње, витамини, минерали, соли, материјали који долазе у контакт са храном, вода за пиће, генетски модификовани организми итд.

Поред стандарда за безбедност хране који су предвиђени наведеним прописима ЕУ, област безбедности хране треба проширити и у складу са правилима и принципима Светске трговинске организације (World Trade Organisation – WTO) из 1995, и то у складу са:

- Споразумом о примени санитарних и фитосанитарних мера (SPS).
- Споразумом о техничким баријерама у трговини (ТВТ).
- стандардима Међународне организације за здравље животиња (ОИЕ) .
- Кодексом алиментаријусом (Codex Alimentarius) Комисије за међународне стандарде за храну и
- Међународном конвенцијом за заштиту здравља биља (IPPC)

Производи који се извозе на тржиште ЕУ из трећих земаља треба да буду у складу са стандардима ЕУ. Ови принципи, примењивани у складу са интегрисаним приступом у области безбедности хране названим „од њиве до трпезе“, посебно укључују транспарентност, анализу ризика и превенцију, заштиту потрошача и слободан проток безбедних и висококвалитетних прехранбених производа у оквиру заједничког тржишта, као и са трећим државама. Известан број институција, а посебно Европска агенција за безбедност хране (European Food Safety Authority – EFSA), одговорне су за достижање стандарда безбедности хране.

Да ли су стандарди о безбедности хране у Србији исти као и стандарди у ЕУ?

Република Србија је, у процесу приступања ЕУ и Светској трговинској организацији (СТО), своје прописе који регулишу безбедност хране у великој мери хармонизовала и ускладила са релевантним прописима ЕУ, односно SPS и ТВТ споразумима СТО и стандардима Међународне организације за здравље животиња (ОИЕ) и Међународне конвенције за заштиту здравља биља (IPPC).

Усклађивањем прописа из ове области олакшан је пласман српских пољопривредно-прехранбених производа на тржиште ЕУ (види питања 11 и 12), јер производи који су произведени у трећим земљама могу бити пласирани на заједничко тржиште ЕУ само ако су усклађени са захтевима и стандардима безбедности хране ЕУ.

У складу са опредељењем Републике Србије да се тржишни услови привређивања ускладе, и на тај начин пре укључе у привредне токове Европске уније, велика одговорност је усмерена ка процесу хармонизације националног законодавства са правним тековинама ЕУ.

76

Шта се подразумева под системом брзог обавештавања на тржишту ЕУ?

77

Систем брзог обавештавања и узбуњивања на тржишту Европске уније (Rapid Alert System for Food and Feed – RASFF) предвиђен је Уредбом о храни 178/2002 Европског парламента и Савета из 2002. године, са циљем да се организује брза размена информација и извештавање у случају постојања директног или индиректног ризика по здравље људи, чији је узрочник храна или храна за животиње. У успостављању овог система учествовале су све државе чланице ЕУ, Европска комисија и Европска агенција за безбедност хране, тако што су одредиле националне контакт тачке и успоставиле националну мрежу за узбуњивање и обавештавање.

Узбуњивање и обавештавање је доступно и у државама кандидатима за приступање ЕУ, трећим земљама и међународним организацијама (у складу са споразумима између ЕУ и тих земаља/организација).

Европска комисија, у сарадњи са одговарајућим стручним службама у држави чланици, спроводи попис сировина, односно хране, чије је стављање на тржиште или коришћење у исхрани забрањено или ограничено, узимајући у обзир научне доказе, технолошки напредак, или обавештавање о ризицима – путем Система брзог узбуњивања за храну или храну за животиње или објављивањем резултата званичних контрола.

Сваког петка Европска комисија на свом веб сајту објављује извештаје о производима који носе ризик по здравље људи, а које су доставили представници националних контакт тачака у претходној недељи.

Република Србија члан је RASFF система и тим путем добија податке о свим пољопривредно-прехрамбеним производима који су пласирани на њено тржиште или који су из Србије извезени на тржиште ЕУ.

Више информација: ec.europa.eu/food/safety/rasff/index_en.htm

Шта се подразумева под изразом „од њиве до трпезе“?

78

Под појмом „од њиве до трпезе“ подразумева се комплексан, свеобухватан приступ безбедности хране – који је базиран на принципу следљивости, тј. праћења – са циљем да се обезбеди висок ниво безбедности хране, хране за животиње, заштита здравља и добробит животиња (види питање 18).

У складу са овим принципом субјекти у пословању храном и храном за животиње у свим фазама производње, прераде и дистрибуције, у оквиру делатности које обављају, дужни су да обезбеде да храна или храна за животиње задовољава све услове које предвиђа Закон о безбедности хране. Овај систем обезбеђује контролу и оцењивање усклађености националног законодавства са правним тековинама ЕУ у области безбедности и квалитета хране у оквиру држава чланица ЕУ и трећих земаља које своје производе стављају на заједничко тржиште ЕУ.

Такође, законски дефинисана одговорност свих субјеката у пословању храном и принцип следљивости током читавог ланца исхране, уз адекватну контролу и надзор стручних служби, обезбеђује висок ниво заштите здравља потрошача, а даје и одговоре на питања потрошача о пореклу хране коју намеравају да конзумирају.

Шта је начело предострожности?

Начело предострожности успостављено је Уредбом 178/2002, са циљем да се обезбеди заштита јавног здравља у Унији – уз јединствену примену начела на целој територији ЕУ. Примењује се у случајевима када надлежни органи државе чланице процене да постоји основана сумња на могућност штетног деловања одређеног производа по здравље људи, а не постоји довољно научних података за објективну процену ризика. У оваквим ситуацијама могу се предузети мере за привремено управљање ризиком, како би се заштитило здравље људи и животиња и добили неки нови, научни докази и информације за пројектовање мера ризика.

Приликом успостављања мера у складу са начелом предострожности, надлежни органи државе чланице морају да воде рачуна да такве мере не буду на било који начин дискриминишуће. Мере могу бити само привременог карактера.

У Закону о безбедности хране Републике Србије ово начело наведено је у члану 7.

79

Како да потрошачи буду сигурни у квалитет хране коју купују?

Потрошачи свуда у свету (па и на тржишту ЕУ) квалитет хране могу да процене, пре свега, на основу информација које су им доступне на етикетама или паковању производа. Основни принцип безбедности хране је да обележавањем производа потрошач не сме да буде обманут.

Један од прописа ЕУ који регулише област обележавања, рекламирања и означавања прехранбених производа је Директива 2000/13/ЕЗ која ће важити до 13.12.2014. године, када ће почети примена нове Уредбе ЕУ, 1169 из 2011. године. Новине које ће ова Уредба донети односе се на неке обавезне податке који се морају наћи на етикетама (нутритивне информације, означавање алергена), али и декларисање и рекламирање хране у угоститељским објектима, коришћење одређеног фонта слова, као и обележавање порекла робе. Обавеза пружања информација о нутритивној вредности хране примењиваће се од 13. децембра 2016.

Што се тиче порекла робе, тренутно се припремају још детаљнија документа која ће прецизирати порекло робе. На тржишту је у последње време мање производа са здравственим изјавама, јер су за њихово истицање на производима потребни научни докази које одобрава Европска агенција за безбедност хране. Циљ означавања хране је гаранција да потрошачи имају приступ потпуној информацији о садржају и саставу производа, како би били заштићени њихово здравље и интереси.

Више информација: ec.europa.eu/food/index_en.htm

80

Политика квалитета пољопривредних производа и заштита географског порекла пољопривредних производа

Шта се подразумева под политиком квалитета пољопривредних производа и која је разлика између те политике и правила ЕУ о стандардима безбедности?

81

С обзиром на све већу понуду безбедних и квалитетних прехранбених производа, сектор пољопривреде и прехране суочен је са јаком конкуренцијом на светском, али и регионалном тржишту. Основни услов за пласман прехранбених производа на захтевна тржишта је безбедност намирница, док додатни квалитет обезбеђују специфични начини производње хране у регионима, као и кулинарске традиције произвођача (види питање 83).

Потрошачи у ЕУ желе квалитетну и безбедну храну (види питање 73), али и поштовање различитих култура и кухиње, очекују етички квалитет, што захтева утврђену методу производње, храњења и клања животиња. Систем који је успоставила ЕУ подстиче разноликост и даје простор традиционалним јелима и локалним специјалитетима.

Значајно је истаћи да произвођачи хране, поред испуњавања захтева у погледу безбедности производа, велику пажњу поклањају производњи специфичних намирница, произведених на традиционалан начин, са карактеристикама региона које су препознатљиве потрошачима широм света. Ради остваривања конкурентности пољопривредног сектора, кроз мере пољопривредне политике промовише се производња висококвалитетних пољопривредних производа. Ово се посебно односи на сертификацију и означавање, како би се обезбедио бољи проток производа у пољопривредно-прехранбеном ланцу и омогућио већи избор крајњем потрошачу.

Квалитет производа огледа се кроз означавање производа географском ознаком, пореклом, поштовањем тржишних стандарда, производњом органских производа, сертификацијом квалитета.

Шта су то шеме квалитета пољопривредних производа и да ли постоје националне шеме квалитета производа?

82

Основни циљ Заједничке пољопривредне политике у области квалитета пољопривредно-прехранбених производа је да се изграде и примене „шеме квалитета“, као што су органска пољопривреда (види питање 83), пољопривредно-прехранбени производи са географским пореклом (види питање 84), али и примене тржишни стандарди.

Шеме квалитета омогућују заштиту посебних пољопривредних производа, односно хране, а штите се потрошачи од плагијата и обезбеђују аутентични производи бољег квалитета, већа понуда и разноликост производа. Европске шеме квалитета су: географско порекло, органска производња, сертификационе шеме (националне или приватне), примена тржишних стандарда. Постоје три шеме заштите географског порекла – за вина, алкохолна пића и пољопривредне и прехранбене производе, као и два инстру-

мента – заштита ознаке порекла (Protected designation of origin – PDO) и заштита географске ознаке (Protected geographical indication PGI) (види питање 69).

Поред шема квалитета које је развила ЕУ, свака држава чланица има и своје националне шеме квалитета, које су усклађене са законодавством ЕУ и које препознају друге државе чланице. Националне шеме квалитета по својим захтевима су једнаке шемама квалитета ЕУ. Такође, потребно је задовољити и опште стандарде (ISO стандарде, HACCP, IFS, BRC, Halal, Košer...), док већина произвођача, осим обавезних, примењује и сопствене стандарде, који су већим делом строжији од законом прописаних.

Шта се подразумева под органском производњом хране и да ли је та производња регулисана у Србији?

Органска производња обухвата комплексан начин производње који подразумева поштовање строгих законских норми и представља синоним за заштиту здравља и живота људи, природе и околине. То је систем управљања пољопривредним газдинством и производњом хране, који комбинује висок степен очувања животне средине, биодиверзитета, очувања природних ресурса, примене високих стандарда добробити животиња и метода производње. Органска производња има двоструку улогу – обезбеђује одговарајућу понуду на тржишту за купце органских производа и обезбеђује робу која доприноси унапређењу заштите животне средине, добробити животиња и руралног развоја.

Органска производња хране у Републици Србији регулисана је Законом о органској производњи којим је, између осталог, прописано да ресорно министарство пољопривреде даје овлашћење контролним организацијама за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи. На основу овог Закона усвојен је Правилник о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње. Министарство пољопривреде и заштите животне средине је за 2014. годину овластило шест контролних организација за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи.

83

Шта је географска ознака порекла, шта произвођач добија њеном заштитом и како да штити географску ознаку порекла?

Заштита ознаке географског порекла има за циљ да се заштити квалитет и карактеристике производа са специфичног географског поднебља, који су резултат специфичних природних и људских фактора, начина производње, припреме и прераде производа, примењених у строго дефинисаном географском подручју. Утицај специфичног географског поднебља и традиционалних поступака који се примењују у процесу производње, квалитет и сензорне карактеристике чине ове производе другачијим у односу на сродне. Ознаке географског порекла користе се за обележавање природних, пољопривредних, прехранбених и индустријских производа, производа домаће радиности и услуга. Процедуре и поступак заштите ознаке географског порекла у Републици Србији дефинисани су Законом о ознакама географског порекла.

84

Ознаке географског порекла су име порекла и географска ознака.

Име порекла је географски назив земље, региона, или локалитета којим се означава производ који одатле потиче, чији су квалитет и посебна својства искључиво или битно условљени географском средином, укључујући природне и људске факторе, и чија се производња, прерада и припрема у целини одвијају на одређеном ограниченом подручју. Географска ознака одређује производ пореклом са територије одређене земље, региона или локалитета са те територије, где се одређени квалитет, репутација или друге карактеристике производа суштински могу приписати његовом географском пореклу и чија се производња и/или, прерада и/или припрема одвијају на одређеном ограниченом подручју.

Овлашћени корисници ознаке географског порекла имају искључиво право да свој производ са географским пореклом обележавају контролним маркицама: „контролисано име порекла“, односно „контролисана географска ознака“ (види питање 82). Овлашћени корисник мора да испуњава услове дефинисане у спецификацији и да има сертификат/потврду о усаглашености производа са спецификацијом производа.

Да ли може да се заштити ознака географског порекла за пољопривредни производ на нивоу ЕУ, иако је он произведен у Србији?

85

Одговор на ово питање је потврдан. Услов за заштитну ознаку географског порекла пољопривредног производа (види питање 84) на нивоу ЕУ, за произвођаче из трећих земаља, је да производ прво буде заштићен у складу са националним законодавством (види питање 69). Овлашћени корисник ознаке географског порекла, односно подносилац пријаве за признавање статуса овлашћеног корисника ознаке географског порекла за пољопривредне и прехранбене производе, може да поднесе захтев за регистравање ознаке географског порекла на нивоу Европске уније, у складу са Уредбом Савета ЕЗ 509/2006 и Уредбом Савета ЕЗ 510/2006 којима се уређује заштитна ознака географског порекла за пољопривредне и прехранбене производе.

Да ли произвођачи из Србије могу да користе ознаку „фета“ за домаће сиреве или друге млечне производе?

86

Према Споразуму о стабилизацији и придруживању (ССП) између Европских заједница и њихових држава чланица и Србије (види питање 10), након истека пет година од ступања на снагу овог споразума, наши произвођачи неће моћи да користе термин „фета“ за своје производе.

На нивоу Европске уније дуго је постојао спор око генеричког карактера термина „фета“, у смислу да ли се ради о изразу у општој употреби или о традиционалном називу, да би коначно „фета“ добила заштиту као ознака географског порекла (види питање 84) која се везује за подручје Грчке. **Произвођачи сира из Србије никада не могу постати овлашћени корисници ознаке географског порекла (имена порекла или географске ознаке) која се везује за подручје Грчке, јер свој сир не производе на означеном географском подручју.**

Свако коришћење ознаке „Фета“, чак и ако се користе речи „врста“, „тип“, „начин“, „имитација“, по поступку и слично, па чак и ако је наведено истинито географско порекло производа (нпр. „Сомборска фета“ или сир у типу „Фете“, сир произведен на начин како се производи „Фета“), представљаће недозвољену радњу, због које сви произвођачи овог сира из Србије могу имати врло озбиљне правне и економске последице, као што је надокнада стварне штете и измакле добити, до њеног троструког износа.

Аутохтони производи и обичаји

Какву подршку могу да очекују наши произвођачи златиборске пршуте, кулена, кобасице?

Традиционални производи, који су у вези са културним наслеђем Србије и у вези са географском карактеристиком поднебља са ког потичу (види питање 84), представљају национални интерес Србије, те морају добити пуну подршку за одржавање производње и пласман. У ресорном министарству постоје назнаке да ће се, када се за то стекну услови, успоставити мере подршке за повраћај трошкова контроле за производе са географском ознаком порекла, дела трошкова за израду маркица за ознаку порекла и за куповину опреме и адаптацију пословних капацитета за оваку врсту производње.

87

Како ћемо заштитити аутохтоне пољопривредне производе?

Последњих десетак година, због повећане конкурентности, све је већи тренд да се на тржиште пласирају прехранбени производи који се одликују аутентичношћу и/или традицијом. Те карактеристике прехранбеног производа произлазе из вредности његовог састава, начина производње и прераде и поднебља из којег долази. Србија има огроман потенцијал у овом сегменту, јер је земља разноврсних климатских и географских различитости, богате културе и традиције. Овај систем утиче на повећање ексклузивности производа и одговара потрошачима у Европи, која се највише служи означавањем географског порекла (види питање 84). Међутим, ознаке географског порекла хране представљају облик права интелектуалне својине, који до сада није довољно коришћен и искоришћен у Републици Србији (види питање 70).

88

До сада су у Србији 33 пољопривредна и прехранбена производа (осим вина и ракија) регистровани именом порекла или географском ознаком, као и један производ који је у поступку регистрације (сјенички крављи сир).

Надлежно Министарство пољопривреде је у 2013. години овластило 9 тела за оцењивање усаглашености (ТОУ), ради успостављања система контроле квалитета и посебних својстава пољопривредних и прехранбених производа са ознакама географског порекла. Ова својства утврђују се тако што се дефинише усклађеност квалитета и посебних својстава производа, начин производње и порекло сировине

са законом којим се уређују ознаке географског порекла. Рад овлашћених ТОУ надзире Министарство, а службену контролу производње и промета пољопривредних и прехранбених производа са ознаком географског порекла обављају надлежне инспекције Министарства.

Такође, поред контроле производа са географским пореклом, у процесу је и успостављање система обележавања ових производа контролним маркицима.

Слика: Изглед и облик контролних маркица (за пољопривредне и прехранбене производе са контролисаним пореклом и контролисаним географском ознаком порекла)

Комплектирањем система контроле, као и система обележавања, биће изграђен систем заштите географског порекла који ће бити еквивалентан систему какав постоји у ЕУ (види питање 84).

Ветеринарство и добробит животиња

На који начин се обавља ветеринарски надзор током и након клања свиња и шта ће улазак у ЕУ у променити том погледу?

89

Закон о ветеринарству Републике Србије, са подзаконским актима, регулише ветеринарску контролу, као и процедуре пре, током и након клања свиња. Грла која се припремају за клање морају бити под ветеринарским надзором и мора бити испитано здравствено стање животиње. Такође, након клања, обавезно је узимање узорка меса ради испитивања на трихинелозу. Поштовање ових прописа и поступака је законска обавеза, али је и у интересу власника животиња.

Закон о ветеринарству и одговарајући подзаконски прописи донети на основу њега у знатној мери су усклађени са одговарајућим прописима ЕУ у овој области, тако да пуноправно чланство Србије у ЕУ неће донети значајније промене српским пољопривредницима (види питање 18). Поштовање ових прописа пре свега је у интересу власника животиња.

Данас у Србији не постоји класирање трупова животиња у клиникама, због чега остаје одговарајуће плаћање произвођачима на основу квалитета трупова. У већини

случајева користи се плаћање на основу живе масе животиња и/или на основу њихове старости приликом продаје. У будућности ће се морати захтевати увођење класирања трупова на линији клања, које прати тржишни аспект на линији клања.

Колико је домаће законодавство у области ветеринарства усклађено са европским законодавством?

Управа за ветерину последњих неколико година интензивно ради на усклађивању правних прописа Републике Србије који регулишу ову област са важећим прописима у Европској унији (види питање 18). То је свеобухватан и веома захтеван процес, јер је област ветеринарства и важећег правног оквира на нивоу ЕУ веома сложена. Усклађивање са прописима ЕУ у овој области има за циљ, пре свега, да омогући успостављање система ветеринарске контроле на територији Републике Србије који ће бити компатибилан са системом контроле и надзора у ЕУ, односно признат као еквивалентан од стране надлежних служби Европске комисије.

Као потврда да је систем ветеринарске контроле и надзора добрим делом еквивалентан и компатибилан са захтевима ЕУ у овој области, јесте и чињеница да је Србија на листи трећих земаља којима је одобрен извоз одређених производа животињског порекла на тржиште ЕУ (види питања 11 и 12). Стицање и одржавање тог статуса потврђује да су релевантне одредбе српског законодавства усклађене са одговарајућим правним текovinама ЕУ.

У процедурама везаним за праћење здравља животиња Европска унија је донела Стратегију о здрављу животиња. Мере које предузима ЕУ у области здравља животиња јесу скупље, али, посматрано дугорочније, економски су исплативије, док се у ближој будућности размишља и о свеобухватном пропису (кровном закону) о здрављу животиња.

90

Како ће бити регулисан прелазак домаћих животиња преко границе након уласка Србије у ЕУ?

Уласком Србије у ЕУ доћи ће до укидања ветеринарских граничних прелаза према Бугарској, Румунији, Мађарској и Хрватској, а у тренутку уласка у ЕУ Македоније, Босне и Херцеговине и Црне Горе и на граничним прелазима са овим државама.

Када граница Републике Србије постане граница ЕУ са неком трећом државом, сваки гранични ветеринарски прелаз мораће да буде регистрован на основу инспекцијске контроле и налаза Канцеларије за храну и ветерину Европске комисије (Food and Veterinary Office – FVO). Одобравање појединих ветеринарских граничних прелаза од стране Канцеларије за храну и ветерину зависи пре свега од постојеће инфраструктуре на тим прелазима, како за поједине врсте пошиљки, тако и за њихов број. Поједини гранични прелаз може бити одобрен за прелазак само једне или више врста пошиљки животиња. Узимајући у обзир услове које је потребно испунити за гранични ветеринарски прелаз за улазак животиња на територију ЕУ, може се очекивати да се постојећи број граничних ветеринарских прелаза које Србија сада има, уласком Србије у ЕУ, смањи.

91

Укидањем граница између држава чланица, укидају се ветеринарске и зоотехничке контроле на унутрашњим границама ЕУ, а контроле се спроводе у месту порекла (пошиљке животиња), за време транспорта или у месту крајњег одредишта пошиљке животиња. О правилима, процедурама и условима које пошиљка мора да испуни приликом утовара живих животиња старају се надлежне ветеринарске власти државе чланице у којој се животиње утоварају. О правилима и процедурама контроле и услова који морају да се испуне приликом приспећа пошиљке на крајње одредиште у другој држави чланици старају се надлежне ветеринарске власти државе чланице на чијој се територији обавља истовар. У вези са трговином живим животињама, семеном и ембрионима у ЕУ, посебно је важна листа трећих земаља са којима се трговина може обављати, као и регистрација објеката за извоз животиња из трећих земаља. У ЕУ постоје посебно одређени пунктови за контролу промета ове робе.

У 2004. години Европска комисија успоставила је компјутерску мрежу надлежних ветеринарских служби (власти) између држава чланица, повезујући их у тзв. TRACES систем (Trade control and Expert System – TRACES). Србија је део овог система од 2010. године.

Више информација: webgate.ec.europa.eu/sanco/traces/

Шта се у ЕУ ради са остацима из кланица и како је ова област регулисана у Србији?

92

Споредни производи животињског порекла могу да представљају потенцијални ризик за живот и здравље људи и животиња. У месној индустрији настају велике количине споредних производа животињског порекла, а само се у ЕУ произведе годишње више од 15 милиона тона ове врсте производа. Ради превенције ризика од ових производа по живот и здравље људи и животиња, као и заштите животне средине, ЕУ је усвојила прописе који регулишу скупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла. Уредба ЕЗ 1069/2009 Европског парламента и Савета регулише ову област на нивоу ЕУ. Циљ доношења ове уредбе је био да се омогући ефикасно управљање споредним производима животињског порекла, а да се при том задржи висок ниво заштите од ризика по живот и здравље људи и заштите животне средине.

Ови производи, као и производи који од њих потичу, сврставају се у три категорије, према нивоу ризика по живот и здравље људи и животиња. У зависности од категорије, одређује се начин њиховог сакупљања, употребе, прераде, одлагања и уништавања (нпр. спаљивањем по тачно одређеној процедури, начину и правилима). Поменута уредба уводи и појам „крајње тачке“ у производњи споредних производа животињског порекла, иза које су потенцијални ризици елиминисани. Управа за ветерину Министарства пољопривреде и заштите животне средине усклађује прописе из ове области са релевантним прописима ЕУ. Као резултат хармонизације домаћих прописа с правном тековином ЕУ, донет је Правилник о начину разврставања и поступања са споредним производима животињског порекла, ветеринарско-санитарним условима за изградњу објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, начину спровођења службене контроле и самоконтроле, као и условима за сточна гробља и јаме гробнице.

Сакупљање и разврставање према степену ризика, а затим и складиштење и третман отпада животињског порекла, може допринети рационалном развоју сточарства, са истицањем и еколошког значаја узгоја. Нуспроизводи из кланица, као материјали животињског порекла, неупотребљиви у исхрани људи, имају различите примене у другим гранама индустрије.

Заштита биља

Како је регулисана заштита биља у ЕУ?

Да би се спречиле опасности по храну и храну за животиње и гарантовали здрави и квалитетни усеви, у ЕУ се ставља велики нагласак на заштиту биља и усева. Како би се спречила појава и ширење штетних организама, спроводи се провера кретања биља у оквиру ЕУ или из трећих земаља. ЕУ такође обезбеђује да производи за заштиту биља не буду штетни по здравље или животну средину, што се спроводи кроз систем ауторизације и максималних ограничења остатака (резидуа) у биљу и производима од биља (види питање 51).

Основна директива која регулише заштиту здравља биља у ЕУ је Директива Савета 2000/29, која прописује мере заштите држава чланица од уношења организама штетних за биље и производе од биља из других држава чланица или трећих земаља, односно спречавање њиховог ширења.

Више информација: ec.europa.eu/food/plant/index_en.htm

93

Да ли ЕУ регулише примену средстава за заштиту биља?

Правила Европске уније у области здравља биља обухватају житарице, воће, поврће, цвеће, украсно биље и шумске засаде, а имају за циљ заштиту од штеточина и болести – кроз превенцију њихове појаве и ширења у ЕУ. На овај начин доприноси се одрживој пољопривреди и заштити јавних зелених површина, шума и других природних станишта. Осим основне Директиве 2000/29/ЕЗ, ову област регулишу бројне директиве за контролу и хитне мере. У мају 2013. године, Европска комисија је предложила нови пакет прописа са циљем унапређења здравствених и безбедносних стандарда у пољопривреди и прехранбеној индустрији.

Главне промене у области заштите биља односиће се на:

- унапређење контроле увоза из трећих земаља,
- јачање надзора спровођења обавеза у случају појаве и уништавања штеточина,
- транспарентнији систем пасоша за биљке,
- строжије одржавање заштићених зона,
- повећање финансијске подршке ЕУ борби против приоритетних штеточина и
- финансијске компензације за оне који морају да изврше мере уништавања биља.

94

Очекује се да ће нови оквир бити у примени од 2016. године.

Више информација на: ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosafety/index_en.htm

Какав је значај усклађивања домаћих прописа са прописима ЕУ у области заштите биља?

95

Усклађивање прописа Републике Србије из области заштите здравља биља са релевантним правним тековинама ЕУ (види питање 94) огледа се пре свега у томе што се – хармонизовањем домаћег законодавства – омогућава успостављање система заштите биља који је еквивалентан и компатибилан са фитосанитарном политиком ЕУ (види питање 18). На тај начин, надлежни органи Европске комисије могу да упоређују наш систем заштите здравља биља са европским и да га признају као еквивалентан, што ће омогућити неометан пласман наших производа на тржиште ЕУ и олакшати контролу производа који се у Србију увозе из држава чланица ЕУ.

Какав је режим заштите биља од штетних организама у ЕУ и како он утиче на извоз домаћих пољопривредних производа у ЕУ?

96

Режим заштите биља од штетних организама на нивоу Европске уније регулисан је Директивом Савета 2000/29. Њоме се прописују мере за заштиту држава чланица против уношења организама штетних за биље и производе од биља из других држава чланица или трећих земаља, односно за спречавање њиховог ширења (види питање 93). У Анексу I Директиве дата је листа штетних организама који су забрањени за увоз у ЕУ и има их 135, а Анексом II дефинисани су штетни организми са робом, односно пошиљком-биљком и забрањени су да се увозе ако се нађу на биљци домаћину. Забрана уношења може да се односи или на целу територију или само на одређену заштићену зону. Свака биљна пошиљка има фитосанитарни сертификат који је еквивалентан биљном пасошу, а контрола на граници се спроводи три пута (на царини се проверавају сертификати, проверава се идентитет и обавља се фитосанитарна провера).

У Анексу III ове директиве наведено је биље или производи од биља који се не могу увозити на територију целе ЕУ или само у одређене заштићене зоне, а долазе из одређених земаља.

Привредна комора Србије и подршка пољопривредницима

Како привредни субјекти и пољопривредни произвођачи из Србије могу да се информишу о Заједничкој пољопривредној политици ЕУ и другим везаним политикама?

Привредна комора Србије пажљиво прати процес усклађивања домаћег законодавства са правном тековином ЕУ у свим секторима, па тако и у сектору пољопривреде. 2008. године оформљен је Стручни тим ПКС за праћење спровођења обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању, а од 2013. године тим ради под називом Стручни тим за праћење преговора о приступању Србије Европској унији (СТ ЕУ). Основни задатак чланова СТ ЕУ је праћење процеса преговора Србије са ЕУ, заступање интереса наше привреде у овом процесу, редовно информисање привреде о току и резултатима преговора, прикупљање мишљења привреде и стручне јавности и њихово представљање у преговарачким структурама Србије.

Запослени у Удружењу за пољопривреду, прехранбenu индустрију, шумарство и водoprивреду, у сарадњи са другим организационим јединицама (Центар за ЕУ интеграције, Удружење за хемијску, фармацеутску и гумарску индустрију и индустрију неметала, Центар за заштиту животне средине и др.) пружају помоћ својим чланицама, привредницима и другим заинтересованима у вези са Заједничком пољопривредном политиком ЕУ и другим политикама које се односе на сектор пољопривреде. Многобројни семинари, едукације, тренинзи и практични савети спроводе се у сарадњи са ресорним министарствима Владе Србије, Канцеларијом за европске интеграције Владе Србије, Делегацијом Европске уније у Србији, Бироом за техничку сарадњу и размену информација Европске комисије (ТАIЕХ) и уз помоћ многих пројеката које финансира ЕУ.

Шта је Европска мрежа предузетништва и на који начин може да помогне пољопривредницима?

Европска мрежа предузетништва (Enterprise Europe Network – EEN) је иницијатива Европске уније намењена превасходно малим и средњим предузећима – као подршка у унапређењу њиховог пословања, кроз интернационализацију, иновативност и приступ програмима ЕУ. Европска мрежа предузетништва заступљена је у 50 земаља света и представља највећу мрежу пословне подршке малим и средњим предузећима. EEN има за циљ да – кроз своје бесплатне услуге – обезбеди предузећима да што лакше и брже пронађу ино-партнере за своје међународне подухвате. На располагању су им могућности потраге за дистрибутерима, добављачима, партнерима у производњи, трансферу нове технологије, лиценцирању, франшизи, кроз Базу пословне сарадње, учешће на међународним пословним сусретима у оквиру сајмова у земљи и иностранству (AgroB2B, GAST, SIAL, Anuga, TAVOLA), организацију пословних мисија у иностранству и друго.

Више информација: een.ec.europa.eu, www.een.rs, www.pks.rs/eu

97

98

Како постати клијент Европске мреже предузетништва?

99

Предузећа која желе да постану клијенти Европске мреже предузетништва и да бесплатно користе услуге ове мреже треба да се јаве Привредној комори Србије или некој од других институција која спроводи услуге ЕЕН мреже у Србији (Национална агенција за регионални развој, Универзитет у Новом Саду, Универзитет у Београду, Универзитет у Нишу, Институт Михајло Пупин, СИЕПА) и да попуне формулар за приступ ЕЕН мрежи. На основу формулара, израђује се кратак профил те фирме и уноси у Базу пословне сарадње, када ће постати видљив свим партнерима Европске мреже предузетништва. Тиме се отвара могућност за претраживање Базе пословне сарадње од неколико хиљада пословних понуда. Сва питања у вези са функционисањем Европске мреже предузетништва и услугама можете добити од свих наведених институција, имајући у виду да мрежа функционише по принципу „нема погрешних врата“.

Више информација: www.pks.rs/eu

Који су корисни линкови о ЕУ за пољопривреднике?

100

Европска унија:

1. БАЗА ПРАВНИХ ПРОПИСА ЕУ eur-lex.europa.eu/en/index.htm
2. ЕВРОПСКА КОМИСИЈА ec.europa.eu
3. ДЕЛЕГАЦИЈА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У СРБИЈИ www.europa.rs
4. ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕТПРИСТУПНУ ПОМОЋ – ИПА ec.europa.eu/enlargement/instruments/overview/
5. ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР И БУЏЕТ ЕУ ec.europa.eu/budget/index_en.cfm
6. БИРО ЗА ТЕХНИЧКУ ПОМОЋ И РАЗМЕНУ ИНФОРМАЦИЈА ГЕНЕРАЛНОГ ДИРЕКТОРАТА ЗА ПРОШИРЕЊЕ – ТАИЕХ ec.europa.eu/enlargement/taieux/
7. ПОЛИТИКЕ ЕУ: ПОЉОПРИВРЕДА, РИБАРСТВО И ХРАНА ec.europa.eu/policies/agriculture_fisheries_food_en.htm
8. ПОЛИТИКЕ ЕУ: ЖИВОТНА СРЕДИНА, ПОТРОШАЧИ И ЗДРАВЉЕ ec.europa.eu/policies/environment_consumers_health_en.htm
9. ЕВРОПСКА АГЕНЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ www.efsa.europa.eu/

Србија:

10. МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ www.mpzss.gov.rs
11. УПРАВА ЗА АГРАРНА ПЛАЋАЊА www.uap.gov.rs

12. КАНЦЕЛАРИЈА ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ ВЛАДЕ СРБИЈЕ www.seio.gov.rs
13. ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ www.agrif.bg.ac.rs
14. РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ – ПОПИС ПОЉОПРИВРЕДЕ 2012
popispoljoprivrede.stat.rs/?page_id=18
15. ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ www.pks.rs
16. РЕГИСТАР ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА
www.trezor.gov.rs/rpg-cir.html

Република Србија
Влада
Канцеларија за европске интеграције

REPUBLIC OF SERBIA
GOVERNMENT
European Integration Office

Брошура је израђена уз финансијску подршку
Канцеларије за европске интеграције Владе Републике Србије

Издавач
ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ
Београд, Ресавска 13-15
www.pks.rs

Аутори
ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ
Удружење за пољопривреду, прехранбену индустрију, шумарство и водопривреду
poljoprivreda@pks.rs
Центар за ЕУ интеграције
eu@pks.rs

Лектор
Ана Петровић

Компјутерска припрема, коректура и корице
ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ
Служба за маркетинг

Штампа
IGP Excelsior

Тираж
800

Business Support on Your Doorstep

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

338.434(4-672EU)
341.217(4-672EU:497.11)
327(4-672EU)

ПРИВРЕДНА комора Србије (Београд).
Удружење за пољопривреду, прехранбenu
индустрију, шумарство и водопривреду
100 питања и одговора о Европској унији
за пољопривреднике / [Привредна комора
Србије, Удружење за пољопривреду,
прехранбenu индустрију, шумарство и
водопривреду, [и] Центар за ЕУ интеграције].

- Београд : Привредна комора Србије, 2014 (Београд : Excelsior). - 64 стр. : илустр.
; 23 x 23 cm

Тираж 800.

ISBN 978-86-80809-92-2

1. Привредна комора Србије (Београд).
Центар за ЕУ интеграције

а) Европска унија - Придруживање - Србија

б) Пољопривреда - Европска унија с)

Спољна политика - Европска унија

COBISS.SR-ID 211005964